

ВІСНИК

МІжнародний

ЖУРНАЛ

суспільно-політичний місячник

РІК XXVIII, Ч. 7-8 (303-304)
YEAR XXVIII № 7-8 (303-304)

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ 1974
JULY-AUGUST 1974

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

ВІСНИК

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ЗМІСТ

Універсал УГВР	1
Іван Вовчук — Дві дати	2
Звернення в обороні українських політв'язнів	5
Марко Антіох — Молитва	6
В. С-ко — КГБ шукає щілин в Америці	7
Волод. Савчак — „Міжнародня Амнестія” і ми	10
Мих. Кушнір — Американська масова культура і українська ділспора	13
В. Архілог — Відродження американської військової флоти	16
Зоя Когут — Ми не гірші (вірш)	18
Ів. Левадний — Київ у 1914 році	19
Людмила Мойсеєва — Шевченко учив Некрасова	23
Сторінка ОЖ ОЧСУ	
Алла Коссовська — Непрощенний гріх	25
Наталка Дарлат — Ольга Кобилянська	26
З життя Відділів	28
В. Я. — Советсько-китайська війна та розпад СССР	30
В. Давиденко — „Патріоти-зрадники”	32

СВОБОДА НАРОДАМ! — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

30 РОКІВ ТОМУ

УНІВЕРСАЛ

Української Головної Визвольної Ради

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Революційним зриром, збросю Твоїх найкращих синів Ти здигнув в 1917-1918 рр. на руїнах тогогасних імперіалізмів, що Тебе віками пониззолявали. Храм Волі — Українську Державу.

Грізні вітри розвівали Твої переможні прапори над усіма містами України. Ними гордлилися Київ, Львів, Чернівці й Хуст. Вони вели с бій Українську Армію, вони лопотіли на боєвих кораблях Чорноморської флоти.

Віковігні Твої вороги зруйнували цей святий Храм, алеж Ти, Український Народе, зберіг його у своїй душі як священну спадщину предків. Виродовж наступного гвертьстоліття у боротьбі за волю Української Землі, за власну самостійну державу Ти віддав мільйонові жертви.

І тепер уже п'ятий рік шаліє воєнна хуртовина, дрижить Українська Земля під полгіщами ворожих військ.

Це за Твою волю, Український Народе, ведуть імперіалісти загарбники що криваву та жорстоку війну. Вони несуть Тобі тільки руїну, поневолення і смерть. Ти не дав себе поневолити і проявив непохитну волю жити самостійним державним життям на своїй землі. На сторожі цієї волі Ти поставив — від карпатських верхів по Дін і Кавказ — збройні кадри своїх синів — Українську Повстанську Армію (УПА).

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Гряде доба національно-визвольної революції. Поневолені народи Сходу і Заходу в своїй безперервній революційній боротьбі прагнуть, щоб на руїнах ворожих імперіалізмів побудув-

вати вільне життя у своїх незалежних державах.

I Український Народ входить у вирішальну стадію своєї визвольної боротьби.

Сугасне українське покоління пехай буде горде, що саме йому доведеться в геройській боротьбі завершити будову української держави.

Це велетеньке завдання вимагає ще більшого, ніж досі, зваження, ще більшої відданості справі, а перш за все об'єднання всіх самостійницьких революційних сил під одним політичним проводом.

I тому, щоб об'єднати всі національно-визвольні сили українського народу, щоб з одного центру керувати його визвольною боротьбою, щоб перед зовнішнім світом репрезентувати його політичну волю та щоб протиставитися спробам ворогів української держави розбивати єдиний самостійницький український фронт, створилася У країнська Головна Визвольна Рада. Вона передємає відтепер керівництво визвольною боротьбою українського народу.

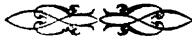
В Українській Головній Визвольній Раді об'єдналися представники українських революційно-визвольних сил та різних політичних середовищ з усіх українських земель, які визнані ю самостійницьку платформу за єдиноправильну у визвольній боротьбі українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу.

Українська Головна Визвольна Рада є найвищим і єдиним органом Українського Народу на час його революційної боротьби аж до створення уряду Української Самостійної Соборної Держави.

B ton hac, ronin mik jiboma sarapghnneam
nunua sopotba 3a bojotihna ykpachimma 3em-
tium, yhibepcaj brakayear, mo ongjia bonh he-
cylr herojno i pyhy ykpajin. Ogoponjones
hia sarapghnutea, ykpachimka hapih na moshjne
OVA i 3 ii bceghihnoi mifipmokio surjhny y
1942 p. 36ponho-moritihny cndy hatt — VTA.
Chmpaionch ha hei, ykpachimka hattia a sopo-
gi importn jbox, "nraborgneterib" ytrepejkaybaja ce-
ge e cbitrofomy moritihny yjziam.

ABI ATN

Tean Boesky

Bipuado, who he now occupies a semi-official position,
Tepeotlán *Sopópóba* *Tzotzil* *nepetlán* *in name* *arts*
Indo *ix* *muuyapchéy* *comprá* *an* *K'apatiichéy* *He-*
kuayéy — *ue* *iztia* *Tzéde* *huandas.*
Tom *hunseamo* *go* *Tzéde*: *Citabáñ* *go* *Sopópóba*
za *ceojo* *equino* *í* *za* *ceojo* *metzakaeiy!* *Eñtahach* *y*
ceojo *gopópóbi*, *kipinucé* *y* *ceojo* *épípi*!
Hocrit, *numeh* 1944 p.

Mu celiqam i 1920, wo nuda enneanqna Goopter-
ba emnase sepoliaw i hquenax kewpre, a neput
za ecce henoxutnoi eipu e e o io
n pae Aiy. Mu epiduo e Teoi reopzi, Gyanjhosz
curn, go trinku enou e sunoykwo havot ne-
pemou.

YKPAIHCBKNN HAPONNE!

тична дійсність в Україні вимагала створення всенационального політичного центру для керівництва визвольною боротьбою. І створення його заініціювало Головне Командування УПА.

Но новлена московсько-большевицька окупація українських земель не припинила, а посилила боротьбу українського народу за державно-політичну волю України. На заклик УГВР уперше в історії большевицького єдинодержавства, прикритого союзною паперовою конституцією, український нарід збойкотував „вибори” до Верховного Совету ССРС, а на другий рік так само відмовився вибирати Верховний Сойст УССР за командою Москви.

Збойкотувавши „вибори”, накинені окупантами, нарід заперечив чужу владу, не зважаючи на шалений терор, і продемонстрував свою єдність з УГВР. Про жахливі розправи над населенням України розповідає А. Солженіцин. Масове виселення українського населення він називає „національним потоком”, що „весь час плинув, скоплений на гарячому, з битв у лісах, потік бандерівський. Одночасно одержували десятки і п'ятки (років — І. В.) таборів і виселень всі західноукраїнські селянські мешканці, що якось стикались з повстанцями... А з 50-го примірно року заряджено і потік бандерівських жінок — їм ліпили по десятці за те, що не доносили на своїх чоловіків, щоб скоріше доконати їх” („Архіпелаг ГУЛАг”, ст. 101).

Майже 10 років під керівництвом УГВР тривала збройно-політична боротьба нації проти московсько - большевицької окупації. Завдяки їй послаблено голод на Наддніпрянщині, зорганізований московським урядом, подібно як то було в 1932-1933 роках. Після 1950 року, коли впав головнокомандувач і голова УГВР Роман Шухевич, нація не скапітулювала, а продовжувала боротьбу.

Українські люди з „національного потоку” не дали себе заморозити в північних просторах. Національна ідея — націоналізм, що сднала їх у боротьбі і в північно-східніх просторах московського царства, пробивала кригу катанинської системи управління таборами — ГУЛАг, і люди сдналися у боротьбі. Сорокаденний страйк 1954 р., зорганізований людь-

ми з українського „національного потоку” під гаслом „Смерть або свобода”, захистав невільничу систему.

Для розправи над повстанцями кинуто загони КГБ під командою генерала Бочкова. Українські жінки, либо 500, стали на прю з присланими на придушення повстання танковими частинами і — полягли. В 30-ту річницю створення УГВР прославім боротьбу за державно-політичну волю України! Звеличім геройзм українських жінок, які знали споконвічну істину, що найбільшою ганьбою є безчестя.

*

Нині в Україні, яку з союзної республіки перетворено на адміністративно-колоніальний додаток імперського комплексу ССРС, маховик єдинодержавства круться вже у значній мірі на „порожньому ході”. Партийне дворянство безугаву кричить: давай, давай! В його западливій метушні чути неспокій, що приходить з самих глибин життя націй, де йде боротьба двох непримирених сил: національної ідеї — націоналізму з силами московсько-большевицького єдинодержавства. Старшобратью опіку „великого русского народу” ЦК КПСС маскує „пролетарським інтернаціоналізмом”.

Сили, об’єднані національною ідеєю, ведуть змаг за повноту державного суверенного життя поневоленої нації, яке забезпечить повноту творчого вияву духу її національного генія. За повноту свободного внеску всіх творчих здобутків нації в світову скарбницю непосередньо, а не через „старшобратью опіку”. За повне, суверенне право нації каталізувати шляхетні ідеї і надбання людського генія інших націй, збагачувати їх в національному кліматі і збагаченими повернати у світову скарбницю.

Партійний офіціоз ЦК КПУ в квітневому числі, після довгих доведень про непримиреність боротьби, робить висновок, що „боротьбу з ідеологією і практикою націоналізму, з його проявами і пережитками наша партія вважає за обов’язкову умову дальшого розвитку і зміцнення пролетарського інтернаціоналізму, успішного розв’язання грандіозних завдань комуністичного будівництва в нашій країні” („Комуніст України”, ч. 4 — 1974 р.). Сказано виразно: боротись з націоналізмом, щоб забезпечити „розвиток і зміцнення пролетарського

інтернаціоналізму". А ним нинішнє владування московського царства прикриває і маскує політику єдинодержавства, обмосковлення національного життя української і інших не-московських націй в імперському комплексі ССР.

В середині травня скликано спеціальний Пленум ЦК КПУ, на якому партійне дворянство України намічало завдання для партійних організацій в посиленні ідеологічної роботи. На особливість Пленуму вказує те, що на нього запрошено, крім членів ЦК, всіх секретарів обкомів, секретарів міськкомів і навіть секретарів великих виробництв, керівників відомств, голів обласних виконавчих комітетів і навіть ректорів партійних академій. Не лише склад Пленуму, а й доповідь намісника „суверенної” колегії УССР І. Щербицького була особливою. Він і гнівався, і дорікав партійній знаті за недоліки в ідеологічній роботі, вимагаючи вжити відповідних заходів. Хоч, як ствердив перший секретар ЦК КПУ — імперського філіялу на Україні, „в мережі партійної освіти революційною теорією оволодіває понад три мільйони людей” („Комуніст України”, ч. 6, 1974 р.).

Величезну армію вишколює уряд, щоб агітаційно-пропагандистською барабанчиною втискати людям „класово-партійні критерії” на суспільні і історичні події, поборюючи національну ідею — націоналізм. Проте, як ствердив намісник, така велика армія соціальних трутнів не дас ради, навіть партійні організації „не завжди виявляють належну принциповість в ідейно-теоретичних і політичних питаннях”. Вони „часом примирливо ставляться до тих, хто сповзас з партійних позицій”.

І ота „примирливість” непокоїть і лякає першого секретаря ЦК КПУ. Йому, мабуть, вважається дорога попередника Петра Шелеста, що став жертвою „місництва”, вгрузши в національний клімат. В кожному уступі довгої доповіді В. Щербицький вимагав від партійної знаті різних ранг посилити боротьбу з виявами націоналізму, наголошуючи догму великороджавної єдності, що „соціалістична культура українського народу є складовою частиною єдиної радянської культури”. Після 24-го з'їзду партії догматикою єдинодержавства посилено і наполегливо намагаються охопити все життя не-московських націй в ССР. Над роз-

робкою ефективних способів здійснення її працює багато вчених піревертнів, відступників від національної ідеї. А наслідки невеликі.

Бо, як твердить В. Щербицький, „вчені ще недостатньо розробляють актуальні проблеми теорії і практики комуністичного будівництва”. Рівень розробленого невисокий, а наслідки втілення розробленого вчення малі. Як заявив перший секретар ЦК КПУ, „коєфіцієнт корисної дії — ще низький”. Життя іде поза імперською догматикою єдинодержавства, її оминається, а „окремі літератори і мистці у своїй творчості допустили помилки. В зображені історичних явищ, подій і осіб вони втрачали класові орієнтири”.

А в дослідженнях, які мали виправдати загарбання Москвою національних територій не-московських націй і довести „прогресивність” самого поневолення, „мали місце факти ідеалізації старовини, відходу від класових партійник критеріїв уважіння сучасних явищ, неправильного трактування подій історичного минулого”. Гріхи, як бачимо, не малі, а головне, що вони давні і нині увиразнилися. Не допомогли недавні жорстокі розправи над національно - творчими силами в Україні, об'єднаними національною ідеєю.

ЦК КПУ засудив „відступників” від партійних критеріїв і вжив заходів, як ствердив намісник на Україну. Але припинити процес національно-політичного становлення він не може. Під впливом національного клімату вже й поодинокі дворяни збиваються з партійно-класових критеріїв, вгрузаючи в національний ґрунт, пройнятій націоналізмом, заражуються „місництвом”, а воно ж — родич націоналізму, як ствердив сам Л. Брежнєв, закликаючи боротись з „націоналістичними пережитками і тенденціями”.

*

Урядові критики з обуренням обвинувачують молодих літераторів у захопленні творчістю замученого Б. Симоненка. Бож він, роздумуючи над трагедією, що стала на передмісті Львова, де в битві впав голова Генерального Секретаріату УГВР, голівнокомандувач УПА, назвав Львів „українським левом” —

*Столицею моєї мрії,
Епіцентром моїх радощів.*

І звідтіля, з епіцентру надій розходяться хвили боротьби з поновним большевицько-московським окупантам.

Поет національної ідеї, яким був В. Симоненко, розуміючи глибину трагедії, говорить, що у нього „вибухає душа”. Він просить „українського лева”, „хоч трішки зрозуміти його”. Він пише:

*Я до тебе прийшов із захопленням сина
Від степів, де Славута легенду спує,
Щоби серце твоє одгайдушне, левине,
Краплю сили вдихнуло у серце мое.*

(„Український Вісник”, ч. 4, В. Симоненко — „Український лев”).

Нині в Україні йде змаг за здійснення легенди, яку здавна „снус Славуга”. Тому й гнівався В. Щербицький на травневому пленумі, шукаючи нових заходів для оборони большевицької системи єдинодержавства. Але нема таких заходів, які б оборонили вчорашній день. Прославляючи боротьбу за державно-політичну волю України, єднаймося з силами згуртованими довкола національної ідеї. Підтримуючи їх, наближаймо завтрашню перемогу, яка усуне гнилі підпори большевицького єдинодержавства, спертої на сваволю і беззаконня.

ЗВЕРНЕННЯ

в обороні українських політ'язнів в російській імперії

Український народ в тяжкій фізичній і духовій неволі. Навіть „вірші є — каторжани. Крізь мури в'язниць, по тернах лихоліть — ідуть, ідуть по етапу століть...” Нескорена Україна, проте, „могутня, чинить опір, як кров велить”. Російські шовіністи лютують. Їхній терор не має меж. Щорічно сотні найкращих патріотів засуджують на ганебних судилищах на канibalські реченці, а тисячі переслідують, шантажують, викидають з праці, принижують. Москва піниться до волелюбних українців: „Ти не будеш мати життя. Ми зробимо так, що у тебе не буде ні родини, ні даху над головою”.

Ціла терористична система комуно-російської імперії — це „божевільня, в якій давно стерлась межа між лікарями і пацієнтами”. Це „рай, тільки набитий безхвостими чортами — кагебешниками”. В російських концтаборах „порядки, цілком і повністю перенесені з часів Миколи Палкіна. Роботи в мундирах кричать, як навіжені: „Я для тебе закон!” Капрал сказав правду. Він втілення закону, встановленого ще за часів Шевченка”. А окремий режим? „Це взагалі табірдущогубка, табір-крематорія”.

Методи російських расистів у винищуванні поневолених націй сьогодні рівняються Леніновому „воєнному комунізму” і Сталіновим 30-им рокам, що пожерли мільйони рабів. Волелюбних українців стріляють, затокують на смерть, тортурують до ступеня постійного інвалідства, виголоджують, затрують різними рафінованими препаратами, щоб „звести найкращий цвіт нації з інтелектуалів до примітивів”.

Але Нескорена Україна кидає лютому ворогові визов: „Злочин є злочин, і за ним невідступно ходить розплата. За розстріляних і умертвлених голодом доведеться відповідати... Правда має довгі руки!”

Українська еміграція має місію бути у світі рупором Нескореної Воюючої України, виявiti російські злочини народо- і людиноубивства, виявiti расистський імперіялізм Москви. Це обов'язок національний, але теж і моральний, обов'язок сумління супроти тероризованих, безчещених, мучених, гноблених мільйонів українського народу.

Мусимо посилити перекладницько-видавничу діяльність країнових матеріялів! Мусимо більше досліджувати й розголосувати Правду і Голготу України! Мусимо скріпити міжнародну дію, звернену на допомогу Нескореним! Треба зрушити харитативні, наукові, громадські, культурні, міжнародні та місцеві установи, щоб вони виступали в користь уямлених, щоб домагалися від американського Уряду і ОН відповідної дії звільнення в'язнів та покарання комуно-російських злочинців! Треба зрушити політичні кола, щоб вони зривали співпрацю з ворогом людства, щоб більше цікавилися долею катованих і мучених!

Оця заява є вступом до дій Комітету Оборони Українських Політ'язнів в комуно-російській імперії, що саме заснувався на терені З'єднаних Стейтів Америки з осідком в Нью Йорку. До комітету входять відомі діячі, але запрошуємо до співпраці всіх охочих. Постійно інформуватимемо громадянство про наші акції.

В справах Комітету просимо звертатися на наступну адресу:

Committee for the Defense
of Ukrainian Political Prisoners,
315 E 10th St., New York, N. Y. 10003

За Комітет Оборони
Українських Політичних В'язнів:

Д-р Конет. Савчук
голова

Д-р Анатоль Бедрій
секретар

Марко Антіох (Вороний)

МОЛИТВА

*Господи, в день Твого гніву песячного,
Дай мені мужність і віру в небеснее,
Дай гути в шепоті саду звіриного
Царство Ісусове Христовоскressне.*

*О, пам'ятаю, розкинувшись косами,
Впала вона під рукою ворожою.
Вкрито її сніговими покосами . . .
Я усій расі звірягій загрожую!*

*Господи, дай мені силу помститися
За її душу — за синьооку! . . .
Господи, Боже, не можу молитися —
Царство її кров, борозною глибокою . . .*

Господи, Господи . . .

*Сніг і вітри над моєю Вітгизною . . .
Боже, цю гашу розбою бездумного,
Дай мені взяти рукою залізною
Й поги з одгаю каменеломного.*

*Вірю, я, Боже, ватаги Богданові
Поруг з Тобою, у сонці архангелів.
Господи, в суду хвилину останнього
З них надішли мені смертного янгола.*

*Дотик його — і безодня відкриється,
І як дощем шепотить серафимами.
Там, перед світлим, благаючи, крилосом
Огі її над вогнями і димами . . .*

Господи, Господи . . .

*Вірю, мій Отче, в спокою державному
Мудро Ти судиш і мудро розмірюеш:
У життювому потоці безправному
Кожного нагло питася: „Чи віруеш?”*

*Вірю, Господи! Вірю! Вірю!
Тілом усім, перейнятим уявою!
Кожен увійде, хто ляже обірою
В царство пресвітлее, золотоглаве.*

Господи, Господи . . .

Марко Антіох — син відомого поета Миколи Вороного, що після поразки визвольних змагань відіїхав до Польщі. Народився 1904 р. Почав друкувати свої поезії в „Літературно-Науковому Віснику” у Львові. З 1926 р., повернувшись із батьком до Києва, друку-

вав вірші у советських журналах. Заарештований в 1935 р. разом із своїм батьком, загинув у катівнях НКВД. Окремих збірок поезій видати йому не пощастило. — Ред.

З ОСТАНЬОЇ ХВИЛИНИ

ДЕМОНСТРАЦІЯ У ВАШИНГТОНІ

Вже коли це число „Вісника” йшло до друку, наспілі вістки про 10-тисячу демонстрацію українців у Вашингтоні з нагоди 10-річчя побудови пам'ятника Шевченкові в столиці ЗСА, що відбулася 22 червня ц. р.

Демонстрація мала великий успіх. З промовами виступали сенатори, конгресмени, представники Уряду ЗСА, української церковної ієрархії і визначні українські громадсько-політичні діячі. Від Політичної Ради УККА виступав проф. І. Вовчук, Голова ГУ ООСЧУ.

Колони демонстрантів промаршиували перед совєтською амбасадою, обкідаючи її стіни яйцями і червоною фарбою. Окрема делегація відвідала Білій Дім, де передала петицію през. Ніксонові в справі оборони українських політ'язнів.

Фрагменти з демонстрації показували на телевізії. Американська преса повідомляє, що совєтський уряд в зв'язку з цією демонстрацією вислав гострій протест Державному Департаментові у Вашингтоні. Юнайтед Пресс Интернешенел подає, що ця демонстрація „при陲нила оптимістичні коментарі у совєтській пресі на тему відносин між ЗСА і СССР напередодні приїзду до Москви президента Нікса”.

УКРАЇНСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР У ЗСА

Пресове бюро Антибільшевицького Бльоку Народів (АБН) подає до відома, що д-р Анатоль Бедрій с головою Українського Інформаційного Центру при АБН в ЗСА.

Завдання цього Інформаційного Центру розгорнати систематичну діяльність у Вашингтоні і на форумі Об'єднаних Націй в обороні України.

Всяку документацію і матеріали присилати на адреси:

у Вашингтоні —

Dr. A. Bedrij
P. O. Box 142M22
Ijamsville, Md., 21754, USA

в Нью Йорку —

Dr. A. Bedrij
P. O. Box 304, Cooper Stn.
New York, N. Y. 10003, USA

ЧЕРГОВИЙ НАСТУП НА УКРАЇНСЬКУ ЕМІГРАЦІЮ

В. С-ко

КГБ шукає щілини в Америці

Минуло майже тридцять років від часів злочасної примусової депатріяції, коли Рузвельт і Черчілл на зустрічі зі Сталіним в Ялті погодилися видати йому на розправу колишніх „советських громадян”, коли приречені на видачу, тобто розстріл або повільну смерть у „поправно-трудових таборах” люди воліли кінчати своє життя самогубством — і знову криваві пазурі КГБ простягаються не лише до тих, кому неначислива доля судила бути „советськими громадянами”, а навіть тих, хто ніколи підданцем Москви не був. Фабриковані в „чорних кабінетах” КГБ обвинувачення у „воєнних злочинах” бере Москва за юридичну підставу для видачі на розправу тих людей, кому ці обвинувачення закидається.

Довгими місяцями тривала справа одного українця, канадського підданого, якого старалися кагебісти дістати до своїх рук. Але навіть ліберальний уряд Трюдо став в обороні тієї людини, і советські людолови мусіли припинити свої домагання.

Чи не в кожному числі скспектури КГБ, газетки „Вісті з України”, протягом років друкувалися „біографії” емігрантів, „воєнних злочинців”, які, мовляв, упикають належної їм карі в Америці, Західній Німеччині, Франції, Австралії... При тому наводилося їхні точні адреси — місто, вулиця і навіть число дому, де вони мешкають „під опікою антисоветчиків”, які, мовляв, тримають їх, щоб у слінший час використати проти „батьківщини соціалізму”. Видачі цих людей КГБ не домагалось, бо піллю тих інсінуацій було передусім спаралізувати громадську і політичну їх діяльність, стероризувати, замкнути їм уста.

Відомі також розкопини численних „криниць” на західноукраїнських землях, з яких у приявності численно зігнаних селян вибирали останки „замордованих бандерівцями невинних громадян”. Але після Катиня, Вінниці і незліченних інших місць, де чекісти масово мордували людей, навряд чи хто, крім советських ярчуків, вірив у те, що ті злочини поповнили бандерівці. Вину за катинську масакру

большевики перекинули на німців, дармащо найбільш компетентні комісії ствердили, що це було ділом рук сталінських опрічників. Про Вінницю ніде й ніколи советська преса не загдувало й не згадує, натомість найширшого розголосу надала „криницям”, бож хто з місцевого населення відважиться заявити, що то знов таки діло рук „визволителів”. Для цього треба бути не лише самогубцем, а й прискрести свою родину на заслання. Ціллю „криниць” було скомпромітувати ОУН і УПА в очах не лише місцевого населення, передусім його молодої генерації, яка вже не пам'ятася про масові екзекуції і депортацію сотень тисяч людей з Галичини, а й в очах еміграції, зокрема еміграційної молоді, яка може зловитися на гачок советської забріханої пропаганди.

Користаючись із „детанту”, який буцімто має принести світові, а зокрема Америці не лише відпруження у відносинах з Москвою, але й мир у всьому світі, фахівці із відділу КГБ, що відає справами еміграції, вирішили, що „детант” може стати щілиною, якою советська агентура пролізе до Америки вже на легальніх основах. Ми далекі від думки, що Ялта може повторитися, але певні, що цю щілину КГБ широко використає.

Доказом цього є стаття власного кореспондента московського „Нового Времени” Йона Андронова під назвою „Вовкулаки” (Оборотні), в якій автор цієї статті з біблійним ім'ям цитує письмову заяву учасників якогось „зльоту”, де сказано дослівно таке: „Ми виявили, що тридцять років після перемоги союзників над нацизмом тисячі нацистських злочинців насолоджувались свободою і безпекою у багатьох країнах, в тому числі в ЗСА. Мені сказали також, пише Йона, що ряд воєнних злочинців перебуває в Нью Йорку”.

Користаючи зі співіснувань щілини, Андронов проліз до ньюйоркського відділу департаменту іміграції і натурализації і заплатив його директора: „Наскільки відповідає дійсності повідомлення в американській пресі, що в Нью

Йорку і його околицях переховується 80 воєнних злочинців, включно з генералом СС, кількома старшинами Гестапо, начальником карального відділу, який нищив мирних громадян на територіях, окупованих німцями". Директор відповів, що з первісного списку 65 осіб, деякі безслідно зникли, інші виїхали зі ЗСА, дев'ятеро померли. Отже почато судові спраги проти 36-ох осіб.

6-го червня „Нью Йорк Таймс" порушив цю справу на своїх сторінках, при чому в списку осіб, яких перевіряє Уряд іміграції і натурализації, згадав кількох українців, зокрема Сергія і Миколу Ковальчуків з Філадельфії та відомого громадського і політичного діяча, голову Відділу ООЧСУ і колишнього старшину УПА Лева Футалу. Решта прізвищ переважно латиського походження.

Газета „Геральд Стейтсмен" з 7 червня, що виходить в Йонкерсі, в статті п. п. „Громадський діяч під слідством за воєнні злочини", наводить слова О. Рачлефа з Антидефамаційної Ліги Б'най Б'рит, мовляв, Українська Повстанська Армія — це була „Українська Фашистська Армія" і що „одиниці СС, підтримувані членами цієї армії, були відповідальні за масову екзекуцію 33,770 жидів в Бабиному Яру коло Києва 29 і 30 вересня 1941 року. Виходило б, що обвинувачення проти Л. Футали побудоване на цій основі, дармащо в 1941 р. УПА ще не існувала.

Але звідки з'явилася ця „основа", що її, як пише „Нью Йорк Таймс", потверджують Жидівський Світовий Конгрес, „Морнінг Фрайгайт", Центр документації нацистських воєнних злочинців і Товариство жидів, що залишилися в живих у ризькому гетто?

Основу для обвинувалення Л. Футали і всіх інших осіб, зазначеніх в списку, подав, без сумніву, КГБ, бо і які ж західні, а тим паче жидівські організації допустила б Москва на територію СССР досліджувати діяльність під час війни „воєнних злочинців"? Тож, користаючись з „детанту", Іона Андронов з „Нового Времени" зумисне складає на купу старшин Гестапо з генералом СС, якимсь начальником карального відділу, власовців і — бандерівців, щоб скомпромітувати цих „буржуазних націоналістів" в очах американського суспільства. Ідеть-

ся ѹому і його наказодавцям про емігрантів-антикомуністів, а, згідно з засадою ЧК-КГБ, „була б людина, а кожне діло її пришти можна".

Майстри з КГБ цими днями зфальшували листа Солженіцина з його „власним" підпісом, якого він спростував у західноєвропейській пресі, а у фальшуванні обвинувачень проти емігрантів-антикомуністів вони мають величезний досвід. Кожного з емігрантів можуть вони зробити „воєнним злочинцем", зібралиши під актом обвинувачення хоч і тисячу підписів „живих свідків" і змонтувавши будь-які фотографії.

Назвавши героїчну Українську Повстанську Армію „фашистською армією", О. Рачлеф з Антидефамаційної Ліги Б'най Б'рит глибоко образив увесь український народ, бо була ця армія всенародня, і не треба бути експертом, щоб знати про кількарічну її боротьбу на два фронти — проти червоного і брунатного фашизму. УПА дала притулок не одному жидові, який лише завдяки її існуванню зберіг своє життя. Про упівців у концтаборах на численних зібраннях складали недавно свідчення колишні совєтські в'язні, жиди Радигін і Шифрін, який навіть видав книжку, де з найвищою похвалою згадує про своїх друзів-упівців. А вже цілковитим абсурдом звучить закид, що члени УПА допомагали німецьким СС'ївцям нищити жидів у Бабиному Яру. УПА і Бабин Яр біля Києва! Упівський старшина Лев Футала, чотири рази ранений в боях з німцями та більшевиками — і Бабин Яр! Цю безглуздо спрепаровану „інформацію" зачерпнув п. О. Рачлеф хіба з матеріалів, поширюваних Комітетом для зв'язків з українцями за кордоном. Іншого пояснення годі шукати.

У розмові з представниками „Свободи" Лев Футала заявив, що про ніяке слідство іміграційних чинників у його справі він не знав і про закид у його ніби співпраці з німецькими нацистами довідався щойно з газетного повідомлення. Проти нього, сказав він, уже від довшого часу звернені напади совєтської протиукраїнської пропаганди, головно у зв'язку з советськими намаганнями дискредитувати визвольно - революційну пропаганду збройну боротьбу УПА, але будь-які закиди в його сто-

рону щодо колаборації з нацистами цілком безгрунтовні. Лев Футала заповів, що він розпочне акцію, щоб з'ясувати, хто і з яких мотивів висунув проти нього такі закиди.

На засіданнях Головної Управи ОЧСУ і Екзекутиви УККА цю справу в присутності Лева Футали зреферував голова Політичної Ради УККА проф. І. Вовчук. Її докладно обговорено і вирішено подати Л. Футалі всебічну допомогу як юридичного, так і матеріального характеру, щоб міг він оборонити не тільки своє добре ім'я, але також і честь УПА, яка боронила не лише український народ проти окупантів, але й добре ім'я всієї української еміграції проти закидів у колаборації з окупантами.

Здавалося б, що, не зважаючи на гураганий вогонь советської пропаганди довгими роками скерований проти героїчної Армії Нескорених, на десятки антибандерівських книжок і кінофільмів, світ пізнав її дійсний характер і ролю в нерівній боротьбі з ворогами України. Але, як виходить, ще є люди навіть в антикомуністичному таборі, люди, що їх народ терпить жорстокі переслідування в ССР, які кидають каміння на ще живих членів цієї Армії, на світлі тіні тих, що згинули, борючись за свободу народів і людини.

Тактика і цілі КГБ зрозумілі: розкласти морально антикомуністичну еміграцію, спаралізувати її діяльність, змусити її замовкнути. Цей терористичний орган Політбюра ЦК КП-СС почасті вже осягнув свою ціль з допомогою туристичного руху, що з кожним роком набуває чимраз ширшого розмаху. Розрахунок карабістів — заткнути уста всім тим українським туристам-відвідувачам України, які мають там своїх родичів, що фактично вже стали закладниками КГБ. При тому безхарактерні люди, вертаючись з України до Америки, самі не здаючи собі з того справи, стають советськими агентами, які, щоб мати можливість ще раз відвідати Україну, або набирають в рот води, коли йдеться про ситуацію на наших землях, або навіть розповідають небилиці про те, що там діється.

Треба сподіватися, що, незважаючи на бажання Уряду ЗСА „відпружити” відносини з Москвою, ціль якої залишається незмінною —

накинути комунізм всьому світові, розрахунки КГБ щодо еміграції проваляться, дармащо стаються вони скласти на купу справжніх воєнних злочинців, які свого часу уникнули справедливої карі, з тими людьми, які жертвували своїм життям в обороні своєї батьківщини і всього ще вільного світу.

Американці, які знають, як то воно було в 40-их роках на окупованих німцями землях, на карабівський гачок не зловляться. Відомо про це з численних виступів конгресменів і сенаторів - антикомуністів, відомо з об'єктивної американської преси. І тому не можемо обмежитися лише обороною, а мусимо посилити наступ проти замірів Москви і скріпити нашу інформаційну діяльність. Проти напастей, яких зазнає нині Лев Футала, не гарантований ніхто з активних емігрантів-антикомуністів.

Розкриваючи накраплені карти провокаторів із КГБ, не смімо послаблювати дальшої акції в обороні українських патріотів, що караються в советських катівнях і психіатричних „лікарнях”, бож, ведучи наступ проти еміграції, КГБ як побічну ціль ставить собі напевно цю акцію загальмувати.

Треба сподіватися, що у розмовах з президентом Ніксоном у Москві брежневські експерти вимагатимуть так само, як вимагали від колишнього німецького канцлера Брандта, приборкати діяльність антикомуністичних еміграцій в Америці, жадатимуть видачі „воєнних злочинців” в „ім'я справедливості”. Знаючи гостру реакцію Президента на ганебну видачу чекістам литовського матроса Кудірки, не сумніваємося, що задля матеріяльних вигід „співіснування” з дияволом ці вимоги він відкіне, спираючись на американські традиції волі, на яких постала і стоїть Америка.

Першою позитивною реакцією на советський шантаж може бути вміщена в тій же йонкерській газеті „Геральд Стейтсмен” редакційна стаття, яка вже має характер спростовання першої статті „Громадський діяч під слідством за воєнні злочини”. На основі об'єктивного дослідження Уряд Іміграції та Натуралізації та кож повинен вяснити безпідставність закидів проти людей з чесним ім'ям, щоб спинити потік фальшивих доносів з советської амбасади в Вашингтоні, цієї філії КГБ в Америці, в сі-

Волод. Савгак

„Міжнародня Амнестія” і ми

Початків організації відомої як „МА” треба шукати в першій половині 1961-го року, коли лондонський адвокат Пітер Бененсон кивув заклик допомагати „в'язням за переконання”. Виступаючи як оборонець в політичних процесах у різних державах, він посачив, що чимало людей попадає у в'язниці чи стає перед судом не так за свої конкретні вчинки, як радше за свої погляди і переконання, політичні чи релігійні, і за критику існуючого державно-суспільного ладу чи урядових чинників. Над такими людьми під час слідства і поліційних переслухань звичайно знущаються різними способами від фізичного побивання до більше рафінованих актів насильства, а то й різного роду фізичних та психічних тортур.

З думкою про потребу створити організацію на подобу „Червоного Хреста” для таких в'язнів, адв. Бененсон звернувся з публічним закликом про допомогу до людей доброї волі в цілому світі і за короткий час отримав тисячі листів із заявами про моральну підтримку і з грошовими пожертвами. За кілька місяців з'їхались представники з п'ятьох європейських держав і поклали основи для створення широкого руху „МА”, в якому гуртується тепер понад 30 тисяч членів у 61 державі. Члени „Міжнародної Амнестії” діють звичайно малими відносно групами добровільців (не менше, як шість осіб) в напрямі полегшення долі та евентуального звільнення „адоптованих” в'язнів у 44-ох країнах світу — комуністичних і некомуністичних.

На терені ЗСА оформилась у 1966-му році організація під назвою „Міжнародня Амнестія в ЗСА”, яка тісно співпрацює з лондонським центром, що діє через свої органи: Міжнародну Раду, Екзекутивний Комітет і Міжнародній Секретаріят з департаментом дослід-

ті брехливої пропаганди якої потрапляють і ті особи, які, може і в добрій вірі, хочуть добитися покарання для справжніх „воєнних злочинців”, що пробралися до цієї країни свободи.

дів, який збирає інформації про поодиноких в'язнів і, перевіривши обставини кожного випадку, пропонує даного в'язня „адоптувати” (або й ні) і приділити його опіці якоєсь гру-

СОВЕТСЬКА РЕАКЦІЯ НА ОБОРОНУ МОРОЗА

Занепокоєна широкою акцією в обороні Валентина Мороза советська амбасада в Оттаві розіслала недавно по редакціях газет в Америці і Канаді англійською мовою надруковану інформацію, в якій пробує з'ясувати „Як і за що відбуває В. Мороз свою кару”. Цю фактичну дезінформацію підписав якийсь В. Ткаченко.

Посилаючись на заяву прокурора Владімірського району, який „контрольє” тюрму, де знаходиться В. Мороз, В. Ткаченко пише, що „Валентин Мороз відбуває кару ув'язнення згідно з законом і відповідно з вироком, що його виніс суд”.

Ніби спростовуючи „фальшиві поголоски”, В. Ткаченко твердить, що від серпня 1972 р. В. Мороз протягом 18 місяців перебуває в „одиночці”, бо таким є його власне бажання. Отже співв'язні не могли його побити й порізати.

Безпідставним називає В. Ткаченко чутки про поганний стан здоров'я В. Мороза. Керівник санітарного відділу тюрми, пише він, твердить, що Мороз цілком здоровий і у випадках легких захворювань завжди одержував медичну допомогу.

Валентина Мороза називає В. Ткаченко „кримінальним рецидивістом”, бо „його арештовано вдруге за злочин, за який він уже був суджений... Його мета була повалити советську владу в Україні і відрівати її від ССР... Мороз вчив ненавидіти росіян, збуджував націоналістичні настрої і виправдував терор націоналістичних банд з розгромленої ОУН”.

Далі В. Ткаченко пише, що „в тюрмі В. Мороз веде далі антисоветську діяльність, встановивши контакти з засудженими членами ОУН. По звільненні з тюрми він знову повів на Україні активу антисоветську діяльність, встановивши контакти з націоналістичними організаціями і поширював підривну літературу. За це його знову засуджено”.

Ця розсилана советською амбасадою „інформація” виразно свідчить про те, що акція, ведена на Заході українцями, чужоземними інтелектуалами та організованим у профспілках робітництвом, змушує Москву старатися виправдати свою політику терору супроти українських дисидентів. Досвід із Солженициним, якого врятувала світова опінія, українська громада у вільних країнах мусить використати повністю. Отже, всі на оборону Мороза, Караванського і сотень інших українських патріотів, яких советські суди стараються представити як кримінальних злочинців!

пи. В деяких європейських державах (напр., Швеція, Західна Німеччина, Данія та ін.) згодом постали крайові організації, що об'єднують членів і їхні групи в даних державах; усі крайові організації діють як „національні секретаріати” під проводом і у співпраці з Міжнародним Секретаріатом в Лондоні. Зайво тут додаати, що ні одна держава з комуністичним режимом не дозволяє творити у себе клітини „МА”, бо вважає це за „втручання у внутрішні справи” їхніх держав.

Світла і тіні „Міжнародної Амнестії”

Від самого початку створення „МА” організатори прийняли такі три засади дії з метою запевнити „гльобальну нейтральність” організації: 1) групи чи індивідуальні члени мусять брати на захист („адоптувати”) одночасно трьох в’язнів з контрастуючими переконаннями із трьох різних „блоків” держав — комуністичних, західних і т. зв. непов’язаних (афро-азійських); 2) групи (чи члени) не можуть працювати в користь в’язнів, арештованих в їх власних державах; 3) організація ніколи не „адоптує” таких в’язнів, яких арештовано за акти насильства, терору чи шпіонажу. Ця остання засада ставить чітку межу поміж в’язнями „за переконання” (англійський термін в дослівному перекладі звучить „в’язні сумлінні”) та іншими, *вгинки яких* (не лише погляди чи критика режиму) мають познаки активної дії (підривної, революційної, терористичної чи шпигунської), і усуває підстави для того, щоб хтонебудь міг обвинувачувати „МА” в пропаганді насильства, терору чи шпіонажу.

Ці ідеалістичні засади, не всім зрозумілі чи не для всіх сприйнятливі, викликають чимало застережень з різних боків фронту ідеологічної боротьби, яка ведеться у світовому маштабі на наших очах*. А „гльобалістичний” підхід, тобто намагання допомагати якнайбільшій кількості в’язнів в цілому світі спричиняє знач-

не „розводнення” активності „Міжнародної Амнестії”, бо із збільшенням числа „адоптованих” в’язнів втрачаються пропорції та чіткість найбільше драстичних випадків, таких, як, наприклад, вживання психіатричних закладів для морального і фізичного винищування інакшомислячих в ССР або втримування установ (тюрем і концтаборів) „суворого” і „особливо суворого режиму”, які є „монополем” Співтовариства Союзу, бо ніде на світі подібні установи не існують.

На конференції „Міжнародної Амнестії в ЗСА”, що відбулась 1 червня ц. р., на вислухування поодиноких випадків (напр., араба, що сидів у ізраїльській в’язниці, був випущений і особисто з’явився на цій конференції, або кількох порторіканців, які кілька років тому вдерлися зі зброєю до американського Сенату, за що відбувають кару в’язниці) витрачено чимало дорогоцінного часу, хоч і не з вини керівництва „МА”. Прислухаючись такого роду дискусіям, витворюється враження, що деякі лівацькі елементи в цій країні намагаються свідомо (а може й за інструкціями) ще більше розводнювати діяльність „МА” та відвертати увагу людей доброї волі від того, що діється в ССР. На згаданій конференції з’явився навіть доволі великий напис, на якому стояло „Советський Союз — це не одинока країна, в якій переслідують політичних в’язнів”. Правда, цей напис доволі швидко усунено.

Мабуть, завдяки тому, що керівництво „МА” строго дотримується трьох вище згаданих зasad, організацію допущено як „допоміжну незалежну організацію” в справах порушування прав людських прав до ОН, зокрема її Комісії прав людини. „Міжнародна Амнестія” співпрацює тісно також з такими світовими організаціями, як організація вільних юристів, журналістів та ін.

На питання, які є справжні, реальні успіхи „МА”, статистика виявляє, що ці успіхи більші в європейських чи навіть африканських державах, де урядові чинники ставляться до заходів представників „МА” з увагою. В державах з комуністичними режимами ці успіхи мінімальні, а в ССР майже ніякі, що переконливо свідчить про антигуманний характер тих

* Большевики присвячують цій боротьбі величезну увагу, доказом чого є м. і. книжка (350 сторінок друку) Г. А. Арбатова п. и. *Идеологическая борьба в современных международных отношениях*, випущена в Москві ще в 1970 році видавництвом Політичної Літератури.

режимів, де репресії супроти інакшомислячих є „нормальною” політикою урядів.

Наше становище до „МА”

Становище українців у вільному світі до „Міжнародної Амнестії” можна окреслити як неуточнене. Хоч серед „адоптованих” в’язнів з терену СССР знаходимо прізвища таких наших нескорених, як Валентин Мороз, Святослав Караванський, Іван Світличний, Данило Шумук і його дружина Надя Світлична, побіч таких, як ген. Григоренко, Андрій Амальрик, Володимир Буковський та чимало інших, ми, мабуть, не маємо навіть точного обліку всіх наших в’язнів з реєстрів „МА”, хоч такий облік відносно легко зробити хоч би для того, щоб акцію оборони тих, що вже „адоптовані”, поширити та поширити реєстр „МА” на таких, яких дотепер ще не „адоптовано”. Ми дотепер, мабуть, не маємо навіть ясно скристалізованої думки про те, чи і як саме нам треба співпрацювати з клітинами „МА” чи то в ЗСА, чи в Лондоні, де діє централя „МА”.

Спорадично поодинокі особи чи організації (напр., СФУЖО) нав’язують контакти з діячами „МА” на місцях і навіть включаються в окремі групи, але цілеспрямованої та координованої акції нашого громадянства, а зокрема представників нашого молодшого покоління якось не завважується. Коли усвідомити, що і скільки роблять по лінії „МА” інші національні групи, і порівняти з тим, що робить українська спільнота, стає соромно і боляче. Маємо ж Комісію оборони прав людини при СКВУ, маємо кілька комітетів оборони політичних в’язнів, але не використовуємо як слід уже існуючого форуму „Міжнародної Амнестії”. Чи може я помилююсь? Дай, Боже, щоб так було, щоб справді ми діяли в цій установі так само справно і скоординовано, як діють інші національні групи, які знаходяться в подібній ситуації, тобто мають своїх людей у різних державах світу і як громадяни тих держав підносять свій голос в обороні переслідуваних в СССР.

Вже час, щоб наші громадські централі, починаючи з СКВУ, опрацювали і подали до загального відома напрямні дії нашої спільноти в рамках діяльності „МА” із закликом вклю-

чатися на місцях в групи „МА” і через ці групи залучати до оборони наших в’язнів також неукраїнські чинники.

ШПИГУНИ В ЗАХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ

Західна Німеччина була потрясена, коли останнього місяця Віллі Брандт зрезигнував з посту канцлера після того, як виявилось, що його довголітній найближчий дорадчик Гюнтер Гвіляуме був заарештований під закидом шпигунства в користь Східної Німеччини.

Чергову сенсацію викликав Гюнтер Нолляу, голова боніської служби безпеки, коли виступив він в телевізійному інтерв’ю із заявою, що інші шпигуни калібрі Гвіляуме працюють на найвищих постах в боніському соціал-демократичному уряді. А тепер країна переживає новий моральний удар, коли стало відомо, що самого Нолляу обвинувачують як східнонімецького шпигуна.

Консервативний місячник „Капітал” повідомив, що він має від американської Розвідчої Агенції широку інформацію про шпигунську діяльність комуністів у Західній Німеччині. „Капітал” твердить, що з тих інформацій виходить, що найвизначнішим комуністичним агентом в Бонні був не Гвіляуме, а Нолляу, контршпигун, який „втік” із Східної Німеччини в 1950 р. і почав робити близкучу кар’єру в західнонімецькій розвідці.

СіАЙЕЙ і західнонімецькі урядові чинники рішуче заперечують ревельяції, надруковані в „Капіталі”, заявляючи, що „Капітал” упав жертвою консервативних елементів, які хочуть остаточно здискредитувати боніський соціал-демократичний режим. Нолляу ніби знайшов кілька „помилок” в переданій через СіАЙЕЙ інформації і погрожує скаржити „Капітал” в суді.

Цей випадок викликає такий фурор, що новий канцлер Гельмут Шмідт заявив, що населення Західної Німеччини переживає тепер „гістерію шпіонажу”. Але всі підстави для такої „гістерії” наявні після того, як у 1967 р. урядовці НАТО продали, а комуністичні агенти в розібраному вигляді вислали поштою до Москви нового зразка американську ракету і пізніше з того ж НАТО зникли секретні пляни політичних і цивільних надзвичайних заходів на випадок війни.

Згідно з даними західнонімецької розвідки в тій країні діють понад 15,000 комуністичних агентів, більше, як у будь-якій західній державі. Проте, жадному з них не загрожує велика небезпека, бо вже згідно з прийнятим звичаєм кожного зловленого комуністичного агента по кількох роках тюрми обмінюють на зловленого в Східній Німеччині західного агента. Така доля може спіткати і Гвіляуме, найбільшого шпигуна, викритого у Західній Німеччині після Другої світової війни.

Михайло Кушнір

Американська масова культура і українська діаспора

Духова проблема в українському світі глибша, ніж у інших європейських народів. Ті мають уже за собою свої геройчні епохи духа, що в них вони знайшли себе, самовизначилися. Україна стоїть ще перед своїм золотим віком, і вона бореться не тільки за своє державно-політичне, але й за духовно-культурне самовизначення. Якщо Україна не знайде себе духовно, вона буде як під час визвольної боротьби 1917-1920 років, духовною колонією, а за духовим пожавленням приходить незабаром і господарське та політичне. Тому духове самовизначення в українському світі така сама політична справа, як і закріплення своєї держави.

Український народ не може в умовах поневолення свободно розвивати свою культуру. Він не має також достатніх умов зберігати вже здобуті в минулому цінності культури, щоб існуvalа природна тягливість культурного розвитку. Самостійна думка і вільна творчість українського народу можуть розвиватися тепер лише поза межами впливів нашого ворога — Москви. Вони обмежені тим, що таланти народу народжуються та існують переважно в основній масі народу в Україні. Тому еміграція не має всіх потрібних умов нормально продовжувати урвану нитку культурної творчості цілого народу. Але, не зважаючи на цю сбставину, завданням культурно-творчих сил українців на еміграції є зберігати природну й органічну лінію розвитку української культури, щоб на базі збереження її вартостей плекати і розвивати духовий клімат для національного світогляду, що ідейно наснажує український народ у боротьбі за самостійність і державність.

З уваги на особливі суспільні функції культури все зорганізоване українське суспільство в діаспорі повинно моральною та матеріальною опікою допомогти кадрам української вільної науки, літератури й мистецтва не тільки розвинуті фронт боротьби з московським наступом на його культурну самобутність, історичну минувшину з її літературою і мистецтвом, але теж стати основним чинником у збереженні національного обличчя української

людини в діаспорі та врятуванні її від загублення і дегенерації.

Творчість учесного й мистця спирається не лише на свободі творчости, але й на відповідальності за її роля та позитивний вплив на зглиблення моральних зasad національної спільноти, відповідальности за організацію її національного почуття, за розвиток національної думки, що скріплює духові сили народу, його культуру. Досліджуючи науку й мистецтво з національного становища, ми повинні шукати в них не те, що їх лучить і уподоблює до науки й мистецтва інших народів, але те, що становить їх власне обличчя, що дає нам пізнати не правду й ідеал загальнолюдський, але правду й ідеал нашого народу. Мистецтво, яке не може знайти виразу, що був би матеріалом особистих і водночас збірних переживань — шукає шляхів до самітної людини або до маси. В першому випадку воно є досвідом таким приватним, що втрачає можливість висказувати всяку людську репрезентативність і стає парнасівською капличкою, а в другому апелює до збірноти таким способом, що не доходить до глибини особистих мотивацій і стає пропагандою або агітацією. В обох випадках тратить свою велич. Ця велич може бути підтверджена і пережита в національному середовищі, в якому проблема одиниці і збірноти розв'язана у формі творчого зісполення.

Отже, перед українськими суспільством в діаспорі стоїть важливе завдання посилити культурну працю в широкому значенні цього слова, збільшити її обсяг і піднести її рівень. Бо тільки в сприятливому кліматі українських культурних цінностей може розвинутися вартісна українська людина, свідома свого призначення і обов'язків супроти рідної нації. Бо тільки в такому кліматі може зародитися і продовжуватися, хоча б тільки в найменшому розмірі, процес духовно-культурного самовизначення.

Це завдання особливо тяжке в діаспорі, бо воно, силою обстасин, мусить розгорнатись на тлі чужої культурної дійсності. А вона може бути поважною загрозою, що нівелює наші зма-

гання. Тому, в тій ситуації стає конечною вимогою грунтовно її пізнати і на основі її вивчення зробити правильні запобіжні висновки.

Саме маючи це на увазі, хочу в цій статті накреслити одну з головних загроз для українського культуротворчого процесу в діяспорі. Маю на думці американську масову культуру.

*

Приблизно сто років західня культура є вже властиво подвійна: вона охоплює традиційний гатунок — назвім це „вищою культурою” — утривалюваний в підручниках, і „масову культуру”, кидану на ринок. Ремісники масової культури віддавна розгортають свою діяльність, користуючися старими формами мистецтва. Масова культура опрацювала свої власні засоби, по які рідко сягає поважний мистець: радіо, фільм, камікси, детективні і фантастичні повісті, телевізію.

Це називають деколи „популярною культурою”, але міркую, що масова культура є точнішим терміном, бо відрізняє її те, що вона є виключно її безпосередньо предметом масового споживання, як гума для жування. А втім, і витвір вищої культури бував деколи популярним, хоча це трапляється щораз рідше.

Історичні причини розвитку масової культури після 1800-го року відомі. Політична демократія й загальна освіта зломили монополь вищої кляси в ділянці культури. Підприємці знайшли джерело прибутків в заспокоюванні культурних потреб щойно пробуджених мас, а поступ техніки уможливив дешеву продукцію книжок, журналів, образів, музики й меблів у достатній кількості, щоб забезпечувати ринок. Новочасна техніка створила такі нові засоби, як фільм і телевізію, особливо добре достосовані до масової продукції і масового поширення.

Отже, це явище властиве новочасній епосі і радикально різничається від того, що досі вважали за мистецтво і культуру. Це правда, що масова культура постала як паразитарний, пі-

трякуватий наріст на вищій культурі. Клемент Грінберг каже, що „необхідною умовою існування кічу (німецький термін, який окреслює масову культуру) є доступ до вищої, вповні зрілої культурної традиції, якої відкриття, досягнення і самознання кіч потрапить використати для своїх цілей. Тут, однак, виникає зв'язок не такий як між листям і галуззю, а радше такий, як між гусеницею і листям. Кіч підкопує вищу культуру неначе непередбачливі поселенці, які видобувають із землі багатства, нищать ґрунт і нічого не дають взаміну. Водночас кіч, розвиваючися, починає черпати зі свого минулого, і деколи його еволюція тaka своєрідна, що видається немов би він не мав нічого спільногого з вищою культурою.

Це теж правда, що масова культура є до деякої міри континуацією давнього народного мистецтва, яке до промислової революції було культурою звичайних смертників, але й тут більш помітні різниці, ніж подібності. Народне мистецтво виростало стихійно знизу. Воно становило спонтанний, льокальний вираз уподобань народніх мас, які формували його для своїх потреб, здебільша не звертаючи уваги на вищу культуру. Масова культура накидається згори. Її фабрикують техніки, найняті людьми бізнесу. Її споживачі є пасивними споживачами, їх участь обмежується до вибору між купном або відмовою купна. Володарі кічу, коротко кажучи, експлуатують культурні потреби мас, щоб мати зиск або, як це діється в комуністичних країнах, щоб удержати владу комуністичної партії. (Це не те саме заспокоювати потреби, як це робила поезія Шевченка, і експлуатувати їх, як робить Голлівуд). Народне мистецтво було власною установою народніх мас, приватним садом, відділеним мурами від великого парку вищої культури панів. Масова культура розвалює цей мур і дає звульногаризовану, викривлену форму вищої культури, стаючи внаслідок цього знарядом політичної домінації. Це особливо чітко видно в Советському Союзі та в його особливому роді масової культури.

Загально говориться, що ЗСА є крайнією масової культури, але не кожний думає так про СССР. Ігнорація Західу в справах Росії, СССР — підбадьорила одного з комуністичних ва-

~~~~~
СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“

тажків до згірдливої завваги, що американський народ не мусить боятися миролюбної соєтської держави, бо вона не має найменшого наміру позбавляти американців їхньої „ко-ка-коли” і каміків. Але це є очевидним фактом, що ССР — країна масової культури в куди більшій мірі, ніж ЗСА. Це тільки важче розпізнати, бо соєтська масова культура є за своєю формою цілковитою протилежністю американської, служачи радше пропаганді її педагогіці, ніж розвазі. Але все ж таки „соєтська культура” має зasadничі прикмети масової культури, що відрізняють її від народної чи вищої культури: її продукцією для масового споживання займається техніки, наставлені паніеною клясою, і вона не є виразом змагань ані індивідуального мистецтва, ані звичайних людей. Соєтська масова культура, подібно як американська, радше експлуатує, ніж заспокоює культурні потреби мас, хоча її цілі радше політичні, ніж торговельні. Її якість куди нижча: американська будівля Найвищого Суду помпезна й без смаку, але не в такій божевільній мірі, як плянований „Палац Рад” — величеський весільний торт, зложений з колюмн і з 80-стоповою статую Леніна на горі. Соєтські фільми настільки нудніші ї примітивніші від американських, що не цікавлять навіть американських комуністів. Комусь, хто не читав поважні соєтські видання, присвячені мистецтву й філософії, важко повірити, що вони на такому примітивному рівні.

Поділ на народне мистецтво і вищу культуру з досить стисло втриманою між ними межею відпозідав побудованим між звичайними людьми й аристократією перегородкам. Ерупція мас на політичну арену знищила цей поділ, а наслідки в культурі фатальні. Бо коли народне мистецтво мало своєрідну вартість, масова культура є в найкращому випадку звульнізованою відбиткою вищої культури. А вища культура, яка могла раніше легковажити юрбу і намагатись потрапити тільки до cognoscenti, мусить тепер або суперничати з масовою культурою, або злитися з нею в одне.

Ця проблема має велику гостроту в ЗСА, і не тільки тому, що в ЗСА поширюється масова культура. Якщо б існувала ясно окреслена культурна еліта, маси могли б діставати

свій кіч, а еліта свою вищу культуру — і всі були б вдоволені. Але межова лінія затерта. Насмілююся твердити, що значна, статистично буручи, частина населення постійно стоїть перед вибором — іти до кіна чи йти на концерт, читати Джойса чи детективну повість, огляdatи твори старих майстрів чи телевізію. Це значить взір їхнього культурного життя є такий „відкритий”, що аж пористий. Добре мистецтво змагається з кіном, поважні ідеї змагаються з торговельними формулами — і персвага по одному боці. Мені здається, що закон Греєгема діє однаково, коли йдеться про обіг грошей, як і в культурі: злий гріш випиХає добрий, бо злий легше зрозуміти і більше з нього присмности. Ця власне приступність запевнює кічові великий ринок і заразом вдержує його на низькому рівні. Успіх, яким втішається, наприклад, „Reader's Digest”, ілюструє цей закон. Цей журнал осягнув фантастичний наклад — біля п'ятнадцяти мільйонів, з чого багато припадає на закордонні видання, а це вказує, що кіч подобається не тільки американцям. Обговорюючи на двох сторінках тему, яку інші журнали обговорюють на шістьох, „Дайджест” стає в три рази почитнішим і в три рази мілкішим.

Як каже Клемент Грінберг, така с мистецька прикмета кічу, що „він заощаджує глядачеві зусилля, даючи йому скорочений шлях до мистецьких переживань і оминаючи все те, що мусить бути для нього важким у справжньому мистецтві. Реакції глядача на даний твір є вже наперед узгляднені в самому творі, замість приневолити глядача, щоб здобувся на власне дізнання. Таким чином, очевидно, Еді Гест і „Indian love lyrics” більше „поетичні”.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА ООЧСУ”

На Пресовий Фонд „Вісника ООЧСУ” пожертвували: п. Роман Квасовський — 20 дол., Володимир і Ярослава Ласовські — 20 дол., Юрій Тинків — 6 дол., Осип Ільків — 5 дол. Пожертвви менші, як 5 дол. в цьому списку не містимо.

Усім жертвовавцям, що допомагають своїй пресі, Редакція і Адміністрація „Вісника” щиро дякують.

B. Архілог

Відродження американської військової фльоти

Недавні студентські заворушення в кампусах із нищенням лабораторій і бібліотек, бурхливі вуличні демонстрації проти „естаблішменту”, моральний розклад молоді треба завдячувати передусім ліберальній пресі, радіо, телевізії і тим молодим професорам - демолібералам, які защеплювали своїм учням ідеї Маркюзе, Мао, Леніна і Маркса. Організації Студенти за Демократичне Суспільство, „Чорні Пантери” і численні різного роду „армії визволення” останнім часом притихли, значною мірою вичерпались, бо їхні члени, переважно діти білих заможних батьків, або молоді мурини, зрозуміли, що свій власний добробут і добробут свого народуся осягнути вони не „революційною” діяльністю, а наукою і самодисципліною. Рух „гіпні”, які виступають проти будь-якої цивілізації, закликаючи повернутися до примітивного життя, також занепадає. Проте, глибоко запущене вчителями „нового життя” ко-

ніж Т. Ц. Еліот і Шекспір; також американська університетська готика, як хоча б Harkness Quadrangle в Єйлі, більш мальовнича, ніж готика Шартра, а принадна дівчина, наスマрована Петті, більш сексуально приваблива, ніж жива гола жінка.

Коли до цієї легкості споживання додамо легкість, з якою продукується кіч, з уваги на його стандартний характер, не важко зрозуміти, чому він так поширюється. Він загрожує вищій культурі своєю всюди присутністю, свою брутальною, переможною кількістю. Вищі кляси, які раніше вживали його, щоб заробляти на невибагливому смаку мас і щоб політично панувати над масами, довели до того, що інструмент, яким бездумно покористувалися, загрожує знищити їх власну культуру. Те саме можемо спостерігати в новочасній політиці, де меч найчастіше буває обосічний; наприклад, німецький нацизм, що постав як знайд великої буржуазії і військових юнкерів, екінці сам покористувався ними як своїм знайдом.

(Закінчення буде)

ріння все ще залишилось, криючи в собі поважну небезпеку для Америки та її майбутнього.

Зозсім мало знає пересічний американець про наслідки діяльності цих підрозділів організацій в армії і фльоті. На цю тему в часописі „Стардей Івнінг Повст” написав статтю-пересторогу Гансон В. Болдвін, редактор „Рідерс Дайджесту” і кол. військовий редактор „Нью Йорк Таймсу”, один з найвизначніших авторитетів у військових справах.

Гансон В. Болдвін пригадує вже призабутий з часів в'єтнамської війни епізод у Тонкінській затоці — „вечір, що став початком довгої ночі для З'єднаних Стейтів Америки”: бунт на величезному літаконосці „Кітті Говк” із залогою в 4480 моряків. Групи чорних матросів з металевими рурами, вогнегасниками, шрубами кинулися бити „блу сволоч”. Сплячих товаришів витягали вони з кают на поклад і побивали до непритомності. В результаті 40 білих і 6 чорних тяжко поранено. Щойно в ранніх годинах на кораблі встановлено спокій.

Бунт на „Кітті Говк” був страшною маніфестацією тієї зарази, яка перекинулася на військову фльоту з великих міст Америки. У пресі писалося про це дуже мало, але від 1971 р. подібного роду заколотів відбулося на різних кораблях щонайменше десять. Криваві заворушення на літаконосці „Констелейшен” спричинилися до того, що в Конгресі поведено докладне дослідження „дисциплінарної проблеми у фльоті”. Спеціальна конгресова підкомісія на чолі з Флойдом В. Гіксом прийшла до висновку: „Морська фльота перебуває під тиском зсередини і ззовні. Якщо цього тиску не взяти під контроль, він зруйнус її дотепер зразкову дисципліну”. Підкомісія вважає, що надмірна поблажливість, епізмент і необмежена свобода у висловах і діях сприяють бунтівничим актам і породжують „аллярмуючу частоту” саботажів. А головна причина всього цього — обніження стандартів при рекрутуванні і вищколі, що сприяє прониканню в залоги кораблів „агітаторів і бунтарів”.

Звіт підкомісії Гікса командування фльоти критикувало як надміру перебільшений. Мовляв, залога „Кітті Говк” брала активну участь в бойовій діяльності і замість належного її відпочинку, поза пляном, мусіла знову вертатися на „бойову лінію”, внаслідок чого серед її членів зродились настрої невдоволення.

Однак, у листопаді минулого року головний командувач Тихоокеанської фльоти в посланні до капітанів усіх своїх кораблів підкреслив „нехтування наказів команди і порядку, атмосферу беззаконня... непослух і неспровоковані бунтарські виступи поодиноких груп фльотського персоналу... зростаюче число крадіжок і фізичних ушкоджень старшин...”. Таке становище, загострюване широким уживанням наркотиків, підсилюваною ворожістю „чорних мілітантів”, стає особливою загрозою в обличчі чимраз більшої розбудови морської советської фльоти на всіх морях і океанах.

Але такого роду ситуація має ще й інші причини, що їх приписує Гансон В. Болдвін заступникові шефа адміністрації морських операцій Елмо Р. Зумволтові, який цього літа відходить на димісію. Цей енергійний і відважний старшина — замолодий як на його високий пост — глибоко переконаний у тому, що фльота має перейти ті самі зміни, що їх переходить нині вся Америка. Але нагальність і способи, якими він хотів ці зміни перевести, спричинили фльоті велику шкоду. Чимало молодих офіцерів і матросів вірять, що Зумволт „найкращий командир, який будь-коли був в американській фльоті”. Вони — на відміну від більшості — радо вітають послаблення дисципліни, підхоплюючи гасло лівих елементів „влада народу”.

Згідно з так званою „Зет-грам” програмою Зумволта, виданою в 1970 р., дозволено всім старшинам і матросам відпустити бакенбарди, бороди та вуса і носити в неслужбові години гіппівського типу „дунгаріс”. В такий спосіб Зумволт відкрив Пандорину скриньку. Дальшим кроком у напрямі розхитання дисципліни було створення спеціальних рад, що мали вирішувати різного роду справи, належні до вищої команди, дозвіл звертатися з скаргами до вищих командирів через голови молодших та ін. Як стверджує Гікс у своєму звіті,

середньої ранги офіцер прийшов до переконання, що „його авторитет понижено”.

Зумволт цілковито знехтував расову проблему, ігнорував традицію не критикувати старших рангою в обличчі підлеглих і практикував дискримінацію супроти окремих груп та осіб, більшості або меншості. Міжрасові тертя замість зменшуватись загострювались, бо Зумволт стосував два стандарти, віддаючи перевагу меншостевим групам. Внаслідок цього молодші старшини заявляли, що вони часто вагалися рапортувати про порушування дисципліни чорними, бо це могли б потрактувати як дискримінацію чорних. А назва „расист” може бути непоборною перешкодою для дальшої кар’єри.

Не зважаючи на рішучу опозицію през. Ніксона щодо квот, як дискримінацію в осягненні рівних можливостей, у морській фльоті в червні 1973 р. було лише 12% чорних і 6% членів інших меншин. Тож команда фльоти поклала натиск на рекрутування чорних. Стандарти, вимагані для рекрутів, на початку 1960-х років обнизжено і до фльоти стали приймати молодих людей з незакінченими гайскулами. 20% усіх прийнятих до фльоти належали до групи IV, що мали найнижчі знання з математики і англійської мови. Час вишколу скróчено з 11 до 7 тижнів.

Під тиском конгресової і публічної критики після заколотів 1972 і 1973 років команда фльоти намагається направити ситуацію. Стандарти, вимагані для рекрутів, підвищено, і відсоток з групи IV гостро обнизився. Також скріплено дисципліну, відновлюється давні традиції і корабельний вишкіл.

Але проблема людського складу у фльоті ще далеко не розв’язана, — стверджує Гансон В. Болдвін. — Протягом останніх шести місяців фіскального 1973 року вступило до фльоти лише 83% потрібного числа, дармащо окремі бонуси пропоновано для кваліфікованих моряків, які підпишуть угоду на другий реченець служби. Платню для спеціалістів підвищено до 15,000 доларів річно.

Отже, наша фльота, закінчусь свою статтю Г. Болдвін, переживає глибоку кризу. Проте, на загальному темному тлі є чимало і ясних плям. Найбільш важливим є те, що більшість

Зоя Когут

МИ НЕ ГІРШІ!

*Не один вже казав мені, дивлягись досить строго:
Чом ви все критикуєте нас? Чи ж ми для вас
ті — найгірші?*

*Невже не зробили ми, справді, в житті нігого
Вартого подиву? Вартого доброго віриша? ...*

*I так хотеться щиро і просто тоді відповісти:
Ні! Ми не гірші!*

*Якщо ми могли віками —
Зберегти нашу впертість і душі такі норовисті,
Ми, можливо, є ліпші!*

*Та скажіть, ги ж тому вінками
Прикрашати всі наші хиби? Нехай вже інші
Співають хвалюбу
I римують, хто як уміє ...
Мені ж ви дозвольте писать поганенькі вірші,
В яких над болягами нашими
Я болію ...*

фльотського персоналу — білих, чорних і інших етнічних груп — морально і фізично здорові. „Мілітанти” і малькотенти — в меншості. Відповідно перевірені і вибрані молоді рекруті мають те, чого не мали їхні батьки: далеко вищу технічну освіту і можливість набувати щораз вищі кваліфікації. Подруге — не всі залоги кораблів „хворіють на кір”, і досвідчений капітан завжди може мати „добрий корабель”. Стосується це передусім до старанно дібраних залог підводних човнів і авіаційних з'єднань, які мають імунітет супроти „кору”.

Найперша і найголовніша вимога для оздоровлення американської військової фльоти — підтримка народу. З цією підтримкою вона відродиться. Друга вимога — усунути втручання в справи фльоти бюрократів і політиканів*). А команда фльоти мусить звертати увагу передусім не на кількість, а на якість персоналу рядового і старшинського. Емеритований адмірал Семюел Л. Гравелі, перший чорний адмірал, сказав: „Рівні можливості мусять означати рівні можливості — і нічого більше”.

Дисципліна — хребет збройних сил кожної країни. Якщо дисципліна захищується, збройні

сили втрачають провід і стають уніформованім натовпом. Ніколи не було і не може бути „демократичної” армії або флоти. Може бути фльота демократії, але вона мусить бути створена з гордих, духовно здорових молодих людей, які визнають здисципліноване життя, перейняте гуманізмом.

*) Кричущим прикладом бюрократизму може бути випадок, якому недавно присвятив редакційний коментар „Нью Йорк Повст”. Молодий чоловік, син українських батьків Б., відбувши належний йому реченець у В'єтнамі, повернувся додому в Нью Йорк, одружився і вирішив робити собі військову кар’єру в морській піхоті („марінс”). Батьки-педагоги змалку привчали його говорити правду. Отож, виповнюючи анкету з десятками різного роду питань, він на питання „чи вживаете наркотиків?” чесно відповів, що одного разу у В'єтнамі в компанії товаришів викурив паліросу з марихуаною. Хлопця, з якого вийшов би прекрасний „марінер”, викреслили із списка кандидатів. Коментар в „Нью Йорк Повсті” має характеристичний заголовок: „Покараний за правду”.

ЗМІНИ В АМЕРИЦІ

Америка переходить в останніх роках ралтовні зміни в усіх ділянках свого життя. Ось факти:

— З попереднього десятиліття її населення зросло з 189 до 210 мільйонів, але зрост цей відбувається повільніше, як у попередніх десятиліттях.

— Вік половини американців 28.2 роки у порівнянні з 28.6 в 1963 році. Але кількість дітей і підлітків пропорційно зменшується, а кількість молоді зростає.

— Кольорове населення збільшується у швидкому темпі як біле, і становить тепер 13% всього населення супроти 12% у 1963 році.

— Втеча американців з великих міст у передмістя триває. Більше населення мешкає тепер у передмістях — 37% — як у головних містах та малих або сільських місцевостях.

— Маси американців переселяються з центральної частини країни на її узбережжя. Ралтовно зростає населення на Півдні і Заході.

— Освітній рівень в Америці підвищується. З-поміж молоді віком понад 25 років 12% закінчили коледжі — на 9% більше, як десять років тому.

— Прибутки пересічної родини подвоїлися за останніх 10 років — до 12,000 доларів, хоч половину їх „пожирає” інфляція. Рівень убогости обнизився на 9% з 16% у 1963 році.

— Число затруднених охоплює 92 мільйони американців супроти 75 мільйонів у 1963 році.

І, не зважаючи на ці потішаючі цифри, деякі важливі економісти ставлять собі питання: чи не стоймо ми на грани закінчення „ери багатства”?

ШІСТДЕСЯТЬ РОКІВ ТОМУ

Ів. Левадний

КИЇВ У 1914 РОЦІ

Дореволюційний Київ, губерніальне місто, центр Південно-Західного краю в останні роки царував у процесі безперервного зростання і розбудови. Коли згідно з переписом 1897 року місто мало 247 тисяч мешканців, то в 1917 році вже було їх 468 тисячі.

Урядове обличчя Києва 1914 року визначала діяльність російської реакції, головними з яких були „Союз Русского Народу” та „Клуб Російських Націоналістів”, що здобув сумну славу своїми постійними перешкодами національно-культурним намаганням українського громадянства, зокрема в прagnенні українців збудувати в Києві пам'ятник Тарасові Шевченкові. Діяли теж монархічно-чорносотені організації — „Союз Архангела Михаїла”, „Союз Двоголового Орла” та інші. На Царській площі містились будинки Дворянського і Купецького Зібрань, де сходилися „батьки міста” — дворяни, купці, промисловці для розмов на теми міського господарства, розваг і гри в карти.

Головними російськими газетами були — монархічний „Киевлянин” під редакцією чорносотенця Шульгіна, на Караваївській вулиці, і ліберально-поміркова „Киевская Мысль” на Фундуклеївській вулиці. Виходили також інші меншого формату газети російською мовою — „Южная Копейка”, „Вечерняя Газета” та ін.

Централі театralного життя були міський оперний театр, драматичний театр Соловцева, театр комедії та малих форм Бергонье, цирк Кіссо та цілий ряд менших театрів.

Великою популярністю користувались кінотеатри, яких тоді було вдвое більше, ніж є тепер, хоч за ці 60 років населення Києва зросло більше як вчетверо. На Хрещатику розташувались люксусовий, побудований у 1912 році кінотеатр Шанцера, а також „Експрес”, „Новий світ”, „Корсо”. Відомими кіноартистами того часу були Віра Холодна, Іван Мозжухін, Наталка Лисенко.

У 1914 році розгортали свою діяльність Товариство Українських Поступовців, „Просвіта”, Український Клуб, від кількох років діяв Комітет для спорудження пам'ятника Шевченко-

ві, працювала Музично-драматична школа Лисенка, яку після смерті композитора провадила його донька Маріяна Лисенко. У мистецькій школі викладав Дмитро Антонович.

Український театр Миколи Садовського давав свої вистави у Троїцькому Народному Домі, а в теплу пору року — в приміщенні літнього театру Купецького Зібрання.

Провідну роль в київській українській пресі відігравала щоденна газета „Рада”, що виходила від 1906 року коло Золотих Воріт. Редактором у той час був Андрій Ніковський. До газети дописували Симон Петлюра, Дмитро Дорошенко, Людмила Старицька - Черняхівська. В 1914 році газета налічувала чотири тисячі передплатників.

Для дітей від 1906 року виходив місячник „Молода Україна” під редакцією Олени Пчілки, матері Лесі Українки. Вона редактувала також тижневик „Рідний Край”, заснований у Полтаві і перенесений до Києва.

Мали свій орган і молоді творчі сили, які захоплювались модерною західньою літературою. Їх трибуною був місячник „Українська Хата”, що постав у 1909 році і виходив під редакцією Павла Богацького з участю Микити Шаповала, Юрія Будяка, Миколи Євшана, Галини Журби, Григорія Чупринки. Перші роки їх діяльності позначились гострою полемікою з „Радою” на тему — якими шляхами малайти українська література.

Місцем сходин молодих поетів була книгарня письменника і видавця Олекси Коваленка на Безаківській вулиці.

Від 1910 року виходив у Києві педагогічний місячник „Світло” під редакцією Григорія Шерстюка, від 1912 року — для селян тижневик „Маяк”, від 1913 року — містичний мистецький журнал „Свято”, редактором якого був Павло Ковжун.

Існувало в Києві понад десять українських видавництв. Головним з них була Видавнича Спілка В. Винниченка, Юрія Тищенка і Льва Юркевича, заснована в 1907 році, яка з 1913 року видавала журнал „Дзвін”. Редактував ю-

го Володимир Левицький з участию Дмитра Антоновича. В журналі співпрацювали Микола Вороний, Григорій Чупринка, Спиридон Черкасенко, Христя Алчевська, Лев Юркевич, Валентин Садовський, Анатоль Луначарський. З-за кордону дописував Дмитро Донцов.

Новорічне число „Ради” 1-го січня 1914 року вийшло з оптимістичним віршем Чупринки, сповненим надії на краще майбутнє рідного краю:

Вила хугою пустеля;
Наступав повітній рік,
Як моя сумна оселя
Стала пусткою навік...

Тільки ж вір, що з кожним роком,
Як природа розцвіте,
То неждано, непароком
Збудить серце молоде.

Так в природі грають сили
Любодателя Творця,
Що вертають мов з могили
Сонцю квіти і серця.

Наближалось століття з дня народження Великого Кобзаря. Українське громадянство готувалось якнайурочистіше відзначити ювілей. Помітна активізація серед українців викликала чимдалі більше занепокоєння великоріжавників. Київський кореспондент петербурзької газети „Новое Время” надсилає алярмуючі матеріали, застерігаючи, що українські сепаратисти готують до ювілею заколот з метою відокремлення України від Росії.

Царський уряд заборонив прилюдні вшанування пам’яті Шевченка, найменування його ім’ям шкіл та вулиць, призначення стипендій і збирання пожертв у фонд імені поета.

Але праця для увічнення пам’яті Великого Кобзаря не припинялась. 2-го лютого 1914 року в Києві зібралось жюрі для розгляду однадцяти проектів пам’ятника Шевченкові в Києві, надісланих після проголошення в травні 1913 року Четвертого конкурсу. До складу жюрі входили відоки Шевченкової сестри Катерина Фотій Красицький, відомий ілюстратор „Гайдамаків” Опанас Сластіон, Василь Кричевський, М. Біляшевський, Микола Бурачек. Жюрі визнало, що найповніше відповідав вимогам

конкурсу проект різьбаря Леоніда Шервуза.

Проте Комітет для спорудження пам’ятника Шевченкові висловився проти проекту москаля Шервуза і у висліді гарячих дебатів зупинився на проекті італійського різьбаря Антоніо Шіортино. За цим проектом Шевченко у смушковій шапці та вишиваній сорочці сидів на високій скелі. Довкола постаменту на п’єдесталі в центрі були зображені герої головних творів поета, ліворуч панорама Дніпра, правоуч — верби, тополі, українська хата, бандурист і група селян.

В день ювілею Шевченка 25 лютого 1914 року за старим стилем „Рада” випустила святоче число з віршем Григорія Чупринки:

З ласки вищої над нами
Вже поблідо горне зло
І багато між тернами
Білих лілій розцвіло.

Чисте поле ти засіяв
При обставинах лихих
І свавільно не розвіяв
Вітер зернят дорогих.

Ще бушують гурагани,
Ще над полем свище гнів,
Та далеко крізь тумани
Грає сяйво світлих днів.

Знай, твое, Кобзарю, поле
Од межі і до межі
Поле пиши, а не голе
Займуть діти не гужі.

Хай бушують гурагани,
Хай над полем свище гнів —
Ми гекаєм без омані
Велигезних жнів!

Заборона відзначення Шевченкових роковин викликала загальне обурення українців, яке вилилось у вуличні демонстрації. У вигляді протесту 25 і 26 лютого страйкувало в Києві 1300 робітників і припинили зайняття студенти. „Демонстрації були бурхливі і тривали майже два дні, а їх відгук знайшов собі місце в дебатах у Державній Думі в Петербурзі”, — писав у своїх спогадах Л. Васильківський. Біля університету сталася сутичка студентів з поліцією.

Київські газети містили відомості про святкування в Галичині, про Шевченкові могили, що їх висипали з нагоди ювілею мешканці сіл Прикарпаття, про відкриття пам'ятників-погрудь Шевченка у Винниках коло Львова, в Шешорах поблизу Косова та в селі Завадові на Дрогобиччині.

На початку травня різьбар Шіортіно закінчив проект пам'ятника Шевченкові і подав його на розгляд. Було домовлено, що Шіортіно виконає в Римі всі постаті до пам'ятника з бронзи, а постамент з срібого італійського гравіту. Праця мала бути закінчена за півтора року.

Тим часом економічне суперництво між Англією і Німеччиною на світових ринках досягло вершика і щодня можна було сподіватись гибуху війни. Зв'язана військовим договором з Францією, а через неї і з Англією, Росія мала б виступити по стороні англо-французького бльоку.

Конфлікт між Америкою і Мексикою та висадка американського десанту в мексиканському порті Веракруз створили враження наявності запального вогнища на американському континенті.

28-го червня, коли у Львові відбувався Другий країновий січово-сокільський здвиг, сталося сараєвське вбивство. Візита французького президента Раймонда Пуанкаре в Петербурзі носила мирний характер. Але ініціатори війни лише очікували на його повернення до Парижу.

Слідом за австрійським ультиматумом Сербії 27-го липня пролунали перші постріли над Дунаєм. На мурах київських будинків 29-го липня були розліплені накази про часткову, а 30-го липня про загальну мобілізацію.

Німецький уряд 31-го липня ультимативно зажадав припинення російської мобілізації до полуночі 1-го серпня, загрожуючи проголосити загальну мобілізацію своєї армії. Вимога не була виконана і ввечері 1-го серпня німецький посол у Петербурзі передав російському міністрові закордонних справ Сазонову текст відведення війни. 2-го серпня вийшов царський маніфест про війну з Німеччиною.

Шовіністичні маніфестації чорносотенців і монархістів залили Київ. З іконами, царськими портретами, прапорами, співами „Боже, царя

храни" ішли маніфестанти на чолі з духовництвом по Хрещатику до міської думи, щоб засвідчити своє вірнопідданське ставлення до царя.

Провід у місті перебрала військова влада. Одразу впали репресії на українські організації та пресу. На другий день по проголошенні царського маніфесту закрито „Раду”, а далі „Українську Хату”, „Маяк”, „Дзвін”, „Світло”, „Сяйво”, „Молоду Україну”. Лише „Рідний Край” завдяки енергійним старанням Олени Пчілки залишився, але з 1915 року змушений був перейти на російський правопис.

Ненависть до всього німецького розпалювалась. Прийшла вістка про погром німецького посольства в Петербурзі. Щоб русифікувати німецьку назву тодішньої російської столиці, 6 серпня Петербург був перейменований на Петроград.

Слово „Україна”, „український” зникли на-
віть з російських газет, почалась конфіскація
книжок, надрукованих українською мовою.

Комітет для спорудження пам'ятника Шевченкові розбігся і Шіортіно припинив працю над виготовленням статуй для пам'ятника.

У Трубчевському лісництві на Чернігівщині Микита Шаповал давав притулок українським науковцям та мистцям, рятуючи їх від фронту, і туди подались з Києва поет Григорій Чупрінка, митець Микола Бурачек, актор Іван Мар'яненко.

Виповівши війну Франції, німці через Бельгію рушили на Париж. За Францію вступилася Англія. 6-го серпня Австро-Угорщина виповіла війну Росії.

Рятуючи Францію, Росія 17-го серпня почала загальний наступ на Східну Прусію і 18-го серпня — на Галичину. Німці змушені були перекинути два корпуси і кавалерійську дивізію з західного на східній фронт і це дало змогу французам виграти битву над Марною, тоді як російські армії генерала Самсонова зазнали поразки в Мазурських багницях. В ті дні німці, за ствердженням знавців, програли війну, бо, не подолавши західного противника, змушені були воювати на два фронти.

Але, як твердить російський письменник О. Солженіцин, в ті дні програла війну і Росія, бо поразка у Східній Прусії так підірвала бо́йовий дух російської армії, що вона вже про-

тягом цілої війни не в стані була здобути визначнішої перемоги над німцями.

Успішнішим був російський наступ у Галичині. Москвофіли наївно вірили, що до них ідуть визволителі. Розбивши австро-угорську армію, росіяни 3-го вересня здобули Львів, а далі залиши майже всю Галичину і обложили Перемишль.

Увагу киян привернула відозва до поляків верховного головнокомандувача, великого князя Николая Николаєвича, який обіцяв, що після перемоги над Німеччиною відродиться Польща, вільна в своїй вірі, мові і самоврядуванні.

23-го серпня Японія виповіла війну Німеччині, 29-го жовтня Туреччина вступила у війну по німецькому боці. З-го листопада почались воєнні дії на Кавказі.

У завойованій Галичині російські завойовники нещадно викорінювали всі здобутки української культури, руйнували „Просвіти”, бібліотеки, читальні, палили книжки, нищили друковані скарби Ставропігійського Братства. Холмський єпископ Євлогій з російським духовництвом заходився ліквідувати унію. Митрополита Андрея Шептицького вивезли вглиб Росії. Вивезено було теж багато культурних діячів.

У Галичині шаліли масові арешти. Арештованих везли в глибину Росії. Створений для допомоги їм Український комітет у Києві зареєстрував до 15 тисяч таких нещасних, але це була тільки частина. „Тепер, коли до нас дійшли такі відомості про повний розгром українського життя в Галичині, коли київські участки і в'язниці заповнились вивезеними галичанами, поміж якими були університетські професори, поважні старші священики, інтелігенти всяких професій, жінки, діти, селяни, коли ми побачили, що все це вирване з хат неждано, без грошей, часто напівдягнене, смертельно залякане та що їх забирають до Томської, Іркутської, Архангельської і Астраханської губерній без засобів, невідомо на яку долю і на який час, тоді то ми, київські українці, зрозуміли нарешті, чим є та „визвольна війна” та яку долю готують для нас її переможні наслідки”, — писав український історик Дмитро Дорошенко.

Серед гуркоту громів всесвітньої бурі, під знаком страшного нищення української культури на наддніпрянських землях і в завойованій Галичині скінчився 1914 рік, що започаткував нову еру в історії людства.

СКАВТИНГ І УКРАЇНСЬКІ МОЛОДЕЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Батькам, які не посилають своїх дітей до наших молодечих організацій, зокрема СУМА, варто було б запізнатися з висловами тих визначних американців, в яких вони згадують про свою участь в організації бой-скавтів і про позитивний вплив на їх фізичний і духовий розвиток, яким вони завдячують тій організації.

„Перебування в організації бой-скавтів допомогло мені стати віце-президентом”, — заявив Джералд Форд.

„Те, чого я навчився бувши бой-скавтом, допомогло мені досягнути Місяця”, — сказав астронавт Джон Свігерт, член залоги „Аполло”.

Два мільйони американської молоді і дітей в скавтовому русі підготовляють себе до далішого успішного життя, коли вони стануть дорослими людьми. До довжелезного списка осіб, які в юності були бой-скавтами, належать: астронавт Нейл Армстронг, визначні кіноактори Вілліям Голден, Генрі Фонда, Джеймс Стюарт, Кері Грант, Фред МекМуррей, визначні політичні і громадські діячі Дін Раск, і МекНамара, атлети Боб Матіяс, Білл Бредлі, Джан Вейсмюллер.

Організація бой-скавтів нараховує біля 50 мільйонів колишніх скавтів, які живуть тепер в Америці. Число провідного елементу в цьому русі сягає імпозантної цифри 1,600,000. „Ці цифри свідчать про те, якою популярністю користається в нашій країні цей рух”, — заявив Головний Скавт Америки Алден Дж. Барбер. — „Основні ідеї скавтингу не змінилися від часу його створення в 1910 р. — програма розвитку характеру юнаків, їх громадянське наставлення, тренування і духове та фізичне виховання”.

Більше як половина членів Конгресу ЗСА — колишні скавти. Те саме стосується випускників Вест Пойнту, Авіаційної Академії і Академії Берегової Охорони.

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ

„Шлях Перемоги”, „Гомін України”

I МІСЯЧНИК

„Визвольний Шлях”

Людмила Мойсеєва

Шевченко учив Некрасова

Ми часто чуємо про „благотворний вплив” росіян на наших визначних людей; а ось щоб призвати вплив і в інший бік, на це росіянина не стане, хоч і які б докази існували для цього.

Мова тут про вплив Шевченка на Некрасова, визначного російського поета - революціонера 60-их років минулого століття, вплив такий великий і так добре задокументований вже в другій половині XIX-го століття, що тепер со- ветським дослідникам доводиться вдаватися до акробатичної „діялектики”, щоб заховати від читача той вплив. (На „старшого брата” „молодший брат” не має права впливати!)

Один російський дослідник літературної спадщини Некрасова, після багатьох зіставлень подібних місць у творах Некрасова і Шевченка, пише: „Близькість системи образів, як і подібність окремих тем і мотивів у творчості двох великих поетів пояснюється передусім спільністю їх ідейно-естетичних позицій, а не наявністю літературних впливів одного поета на другого” (В. Е. Евгеньев-Максимов, „Шевченко и Некрасов”, 1939).

Звернімо увагу на казуїстику фрази „одного поет на другого”, немов би взагалі могла бути мова про вплив обосторонній, насправді ж Некрасов писав усі дотичні твори пізніше від Шевченка, що більше — вже після смерті Великого Кобзаря.

Так, поема „Сон” („На панцині пшеницю жала”) Шенченка року 1858 послужила зразком для „Сну Дарії” в поемі Некрасова „Мороз, Красный нос”, написаній 1863 року. Це більшу „блізькість” зауважується в описі „Ужасної свадьби” (Страшного весілля) з поеми Некрасова „Дедушка” (1870) з описом аналогічного весілля в поемі Шевченка „Марина” (1848). Ось вони:

Словно, как омут, усадьбу
Каждый мужик облезжал.
Помни ужасную свадьбу:
Поп уже кольца менял,
Да на беду помолиться

В церковь помесчик зашел:
„Кто им позволил жениться?
Стой!” — и к попу подошел...
Остановилось венганье,
С барином шутка плоха —
Отдал наглец приказанье
В рекруты сдать жениха,
В девицью бедную Грушу,
И не перегил никто...

А у Шевченка 22 роки раніше (в 1848 р.):

Через село весілля йшло,
А пан з костьолу їхав...
Ніхто її не багив, як проїхав
Той управитель, ляж ледазий.
А він так добре багив
А надто молодую!...
...Із кога пан мій вилізає
І посила за молодим...

...Незабаром

I молодого привели
(З весілля та в гусарі)
Назавтра в город одвезли
Та її заголили в москалі!...
А молода? Мабуть, без пари
Судилося Господом зносить
Красу і молодість...
Ні, не знову!

Вона вже панна покойова,
Уже Марисею зовуть,
А не Мариною! — Найпаге
Сердешній плакать не дають...

Порівнявши, бачимо, що Некрасов переспівав Шевченка, та й то в такий час, коли вже було безпекно виступати проти кріпацтва: Шевченко писав свою „Марину” 13 років перед скасуванням панцини, Некрасов — 9 років після скасування (звільнення кріпаків у колишній Росії було переведене в 1861 році).

Таких подібностей є багато, і тому інший дослідник Ф. Прийма вже мусить призвати, що „спостережені в окремих випадках у творах обох поетів подібності дають право говорити про літературний вплив”. Але і він „з обережності” не каже вплив чий на кого, а читач

мусить аж з дат, поданих при уривках творів, зробити свій висновок. В такім дусі пише Прийма кілька сторінок у своїй праці „Шевченко и русская литература XIX века” (Москва-Ленінград, 1961) і ледве відважується в однім місці ствердити, що „в творчому розвитку Некрасова літературна спадщина Шевченка відіграла помітну роль”.

Одна з найвідоміших поем Некрасова „Железная дорога” теж могла б мати своїм мотивом Шевченкові слова з „Великого Льоху”: „Три указы накаркала на одну дорогу” — укази царя Миколи I про побудову залізниці між Петербургом і Москвою (слова третьої ворони, російської, з містерії „Великий Льох”).

У „Великому Льоху”, написаному 1845 р., згадується масову загибель будівників Миколаївської залізниці: „... Шість тисяч в одній верстві душ передушила” — на будуванні залізниці працювали селяни кріпаки, які масово вмирали від нелюдських умов праці, голоду, холоду і пошестей. Пізніше Некрасов у поемі „Железная дорога” розробляє детально стан тих нещасних будівників і, очевидно, під впливом творчості Шевченка.

Справа в тому, що всі поети-народники Росії минулого століття зросли на ґрунті Шевченкової творчості. Н. Некрасов, як і інші його сучасники, під впливом заклику Добролюбова учитися в Шевченка, рішуче повернулися до фольклору і народної теми в 60-ті роки минулого століття, щоб і собі заслужити звання „великого народного поета”, але із Шевченком ніхто зрівнятися не зміг і ні про кого іншого із поетів світу не можна сказати цих слів:

„Пісні Шевченка не проминуть марно ні для кого, як пісні поета, що мав право сказати перед цілим світом, що в нього «не було зерна неправди за собою»... Читаючи Шевченка, збагнеш нарешті, що у нього і в душі і в піснях було стільки любові до людей, що її вистачило б на мільйони душ”. — Слова І. Прижкова 1865 року, а сто років пізніше ще проникливші, ще глибше зросло розуміння суті Шевченка в словах невідомого поета-дисидента:

*Він був і є, коли б і не було.
Бо він — народ у безконечнім злеті!*

Залитий геть разпегеним свинцем
І криком і багряною травою,
Я падав з Ним під такт перед Москвою,
Щоби в багно не падати лицем!
І обертається в закон це —
Коли біда людська — моя біда.
Коли вогонь Його я багу в сонці,
Що з майбуття до мене прогляда...

(„Крик з могили”).

З НОВИХ ВИДАНЬ

„ДМИТРО ДОНЦОВ — ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ”

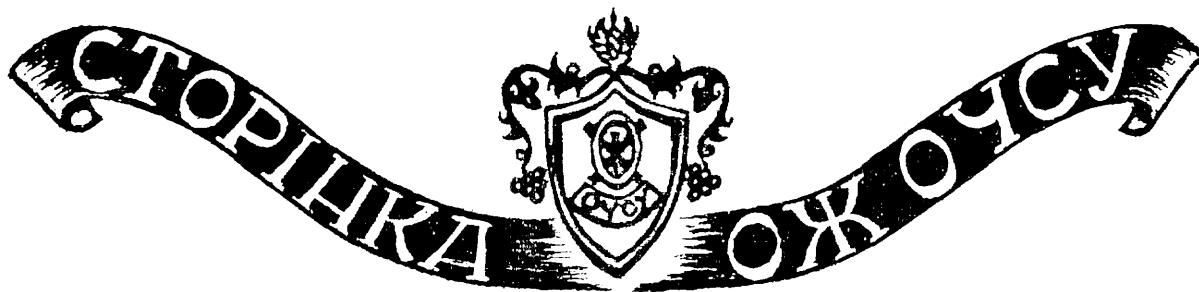
Під цією назвою вийшла недавно 420-сторінкова студія д-ра Михайла Сосновського про політичну філософію ідеолога українського націоналізму Дмитра Донцова.

Книжка починається вступним словом від автора і передмовою Богдана Кравцева.

Перша частина студії п. н. „Д. Донцов у суспільно-політичному житті України” охоплює такі розділи: Історично-ідейне підложя „чинного націоналізму”; Юні та студентські роки Д. Донцова; Рання публіцистична творчість Д. Донцова; Розрив Д. Донцова з Українською Соціал-Демократичною Робітничою Партиєю; Д. Донцов у роки Першої світової війни та революції; „Велика павза” між двома світовими війнами; Політична й видавнича діяльність Д. Донцова 20-их і 30-их рр.; Друга світова війна і діяльність Д. Донцова на еміграції.

Друга частина п. н. „Концепція української політики та ідеологія „чинного націоналізму” Д. Донцова” включає розділи: Ідейні засади української самостійницької політики; Ідеологія „чинного націоналізму”; Концепція політичної та соціальної організації нації; Ідеологія „чинного націоналізму” на життєвому іспиті; За яку Україну і яку революцію; Дмитро Донцов і Організація Українських Націоналістів.

До книжки додано іменний та предметний покажчик, бібліографія творів Д. Донцова та періодичних видань, у яких він співпрацював,

Алла Коссовська

НЕПРОЩЕННИЙ ЗЛОЧИН

Християнство вчить нас прощати борогам нашим: „І остави нам долги наші, яко же і ми оставляєм должникам нашим” (Молитва Господня).

Але є злочини, яким нема і не може бути прощення. Згадаймо макабричну сцену з гоголивської „Страшної помсти”, коли переслідуваний чаклун вдирається в келію святого схимника і в розлачі благає: „Молись за мене, святий старче!” Схимник, що сидів, схилившись над Святым Письмом, пробує молитись, але не може. — „Дивись, — сказав він, — літери Святого Письма наливаються кров’ю, іди геть, непрощений грішнику!”

До таких непрощених злочинів належить злочин, поповнений у таборі Кінгір в Казахстані 25 травня 1954 року. Втративши всяку міру в своїй жорстокості, адміністрація табору викликала військо і танки, які розчавили гусеницями п’ятсот безборонних жінок, що спробували бути своїми тілами зупинити ші страховоща. Чи можна це забути і простити? Ні, тисячу разів ні!

Сорок днів тривало повстання в таборі Кінгір, в Голодному Степу, в Казахстані. Змучені голodom і тяжкою працею, жінки-в’язні, яким особливо тяжко приходилося в страшних, антисанітарних умовах, гаряче підтримали страйк, розпочатий в’язнями - чоловіками. Про це пише жидівка Любов Бершадська, яка була свідком нелюдської розправи над в’язнями.

Трудно встановити точно, що дало перший поштовх до кривавої сутички між в’язнями і чекістами. Два дописи про цю подію говорять по-різному, але і в одному, і в другому зга-

дано про ролю кримінального елементу, який був незадовго перед страйком привезений у кінгірський табір і поселений серед політичних в’язнів. Ці злочинці зробили життя політичних абсолютно нестерпним. Покидьки людства, толеровані начальством, як „соціально-близький елемент”, всіляко дошкуляли політв’язням, але врешті об’єднаними зусиллями їх пощастило приборкати. Проте, довідавшись, що в сусістві існує жіночий табір, ці недолюди почали ламати стіну, що відділяла їх від жінок. В обороні жінок стали політв’язні-українці. Зчинилася бійка, яку припинили вартові пострілами, забивши і поранивши багатьох в’язнів. З цього почався 40-денний страйк, який поступово набув зорганізованого характеру.

Не слід забувати, що це був перший рік після смерті Сталіна і в таборах ще панувала деяка розгубленість. Адміністрація вагалася вживати найгостріших заходів, і почала переговори зі страйкарями. Але спротив тривав далі. Велику активність виявили жінки, допомагаючи чоловікам усім, чим лише могли.

Цікава розповідь Люби Бершадської про те, як вона запротестувала, коли кагебіст генерал Бочков віддав наказ стріляти на в’язнів. Вона пише: „Розлючений генерал скочив з крісла, зблід і крикнув: „Стріляти!” Мене наче вітер підняв зі стільця. Я одним скоком опинилася коло Бочкова, скопила його за мамашет генеральського кітеля і скільки було сили закричала: „Не смійте стріляти на неозброєних в’язнів, не смійте!” Бочков зблід і наказав: „Лишити”.

Але розгубленість адміністрації тривала не-

Наталка Дарлат

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА

(Закінчення)

Незвичайна особовість

Ольга Кобилянська — оригінальна письменниця. В українську літературу принесла вона широкі тематичні поля, модерну манеру писання, свіжий подих европеїзму та поетичність прогаїчного жанру. Перед нею творчість письменників Галичини й Буковини обмежувалась майже виключно селянськими проблемами, а О. Кобилянська розкриває міське середовище

довго, бо очевидно прийшов наказ з Москви припинити страйк за всяку ціну. І на територію табору введено танки.

Останнім розpacливим рухом була спроба жінок своїми тілами зупинити залізні машини. Вони не вірили, що жорстокість енкаведистів зайде так далеко, вони вірили, що в озвірілих серцях це знайдеться краплина людяності. Даремно...

Відкрилась брама і один за другим вкоти-лись чотири танки і на повній швидкості пой-хали на людей. „За короткий час, — пише Бершадська, — я побачила на стінах бараків і на землі кишки, мозки, відірвані руки й ноги моїх друзів, з якими я ділила долю на протязі десяти років... З-поміж того божевільного шалу доносилася голоси: „Ой, лишенко!”, „Господи, помилуй!”, „Допоможіть!”

Сталося! До безконечного кривавого списку злочинів совєтської влади додано ще один не-прощений злочин.

*П'ять соток їх було старих і юних,
Докраю змугених і рішених на все.
Їх крики її досі відбивають луни
І вітер їх відгай навколо землі несе.
А світ мовгить, холодний і байдужий.
П'ятсот їх згинуло в масакрі, в Кінгірі,
Розтрощені тіла гекісти осоружні
З цинігним сміхом в яму загребли.
І нам своїх імен ніхто з них не залишив,
Їх душі вознеслись в безсмертну неба синь,
І на своїх скрижалях записав Всешишній:
„П'ятсот жінок, вкраїнок, геройнь”.*

й життя української інтелігенції. Як герой повістей і оповідань залюби ставить українську жінку різних суспільних верств. Вона відважилася відкинути прийняті композиційні форми її, замість подій, інтриг та інших перипетій, впровадила психологічну аналізу персонажів. У зв'язку з цим повість „Царівна” навіть назвала: „Царівна або повість без подій”.

Даремно деякі її сучасники й літературні критики намагалися завернути письменницю до писання популярних творів для загалу в етнографічно-народницькому дусі й на соціальні теми. Але письменниця була вже в ході на вершині світого мистецтва й звідтам бачала широкі обрії. Її інтуїція прочувала загин давнього світу й прийнятих форм та прихід нової ери, нових людей і інших вартостей. Силою свого переконливого слова давала вона підтримку молодій генерації у надії, що вона причиниться до інтелектуально - духового відродження народу.

Усіма фібрами душі О. Кобилянська бажала, щоб українці стали гордими й вольними людьми, щоб не повзали по землі, мов черва, а знялися орлами під небесні простори. Своїм сучасникам вказувала на брак провідної верхівки її закликала негайно братися до її творення, а не зуживати всю енергію на працю для села та загалу. Вона запитувала: „Чи нам не спинитися у наших змаганнях понад здобутки для мужнітва? Не відрватись від цього, становлячи з себе, тобто інтелігентів, другу окрему верству, котра вимагає і для себе праці, науки, штуки й інших здобутків культури?! Хоч небагато, а все ж таки ми для того народу (мужніка) бодай дещо зробили та робимо. А для інтелігенції ми ще нічого не зробили. Я мрію про те, щоб у нас було якнайбільше глибокої, поважної інтелігенції. Інтелігенції національно-культурної, а по правді з того всього ми ще й досі поза мужиком майже не бачимо нічого більше. В тому велика частина нашої власної хиби”.

На думку письменниці, народ може продовжувати своє існування як нація лише тоді, коли має масу й повноцінний провід. І саме для виховання нової інтелігенції пропагувала кліч аристократизму духа, зрівняння прав між чоловіками й жінками. Її голос у справі еманципації жінки пролунав із такою силою чуття й переконання, що його не можна було знештувати.

Сталося це тому, що в її творах розсіялося багато деталів і переживань з її власного життя. Ольга Кобилянська походила з небагатої, але чисельної сім'ї. Освітою, яку дали їй батьки, було лише чотири кляси народньої школи в німецькій мові й якісь курси. За тодішнім звичаєм вищою освітою наділяли лише хлопців. Письменниця вчилася самотужки, наполегливо читаючи все, що могла випозичити в бібліотеках чи від знайомих. Бажання вчитися було таке велике, що вона розпучливо шукала для цього матеріальних засобів. Пробувала вступити до театру у Львові, навіть вийти заміж за старого, але багатого професора Воробля. Всі задуми в цьому напрямі не зреалізувалися, і молода, надхненна дівчина зосталася вдома.

Еманципаційні клічі може звучати тепер як відспівана, забута пісня, але тоді були вони пекучою потребою для українського жіноцтва. На творах О. Кобилянської виховувалися цілі покоління українських дівчат, які здобували освіту, становища, а потім стали поруч чоловіків у змаганнях за державність.

Глибокий патріотизм пробивається крізь усю творчість Ольги Кобилянської. Сама про себе заявляла вона так: „Пишучи щонебудь, довше чи коротше, я лише одно мала на душі: Україну, ту велику, пишну, пригноблену, сковану Україну, її одну й ніщо інше” („Автобіографія”, 1903 р.). „Одна праця, одно перо, ба власне мое я зробило мене тим, чим я є — робітницею свого народу. Може в дечім і незрозумілою, в дечім слабшою, як інші, а все таки робітницею”.

В добі Ольги Кобилянської панував кліч „Drang und Sturm” — значить, наступ, раціоналізму, матеріалізму й атеїзму чи радше дарвинізму, а письменниця, вихована на світовій літературі, під внутрішнім тиском своєї при-

роди зосталася наскрізь ідеалісткою і захищала потребу віри в Бога. Свій ідеалізм, оповинтий чистим романтизмом, засвідчила в новелі „Акорди”: „Ген далеко і високо, де ясні зорі, там, мабуть, є щастя мое. Звідси туга у мене в серці, що мені її Бог поклав, і ніхто не може втихомирити її”.

В повісті „Царівна” устами пані Марко вона казала: „Got ist keine Illusion” — Бог не є ілюзією. ..А коли б Бог і був ілюзією, то вона єсть послідньою великою ілюзією людськості. Чи се не злочинство розбивати ту ілюзію? Чи людськість без цієї ілюзії буде ліпша?”

Наталії в цій самій повісті приснився Христос і питав її: „Чи не чуєш? Там на Заході сміх. Сміються з Вітця мого і з мене. Але вони мусять сміятися, бо настав час сміху і знесилля. Настав час, де їх життя мучить і викликas безнадійність. Я виждаю відзвіву свіжої і чистої сили, а ти чого шукаш? Справедливості? Любові? Пожди, нехай сміх сей утихне і сонце удруге зійде”.

Всі велетні духа бувають переважно мало зрозумілими для сучасників. Так сталося й з двома приятельками: Лесею Українкою й Ольгою Кобилянською. Особливо літературна критика нераз робила їм прикрість і кривду. В драматичній поемі „Вавилонський полон” Леся Українка з огорченням відповідала їм:

Мене дух Божий знайде і в пустині,
А вам ще довгий шлях до нього.

Ольга Кобилянська писала: „Як же ж відносiliся до мене люди — от хоч би і знайомі моеї верстви? Інтелігенцію переросла я їх геть-геть далеко, і до них вертатися назад духом було мені неможливо, а одним замахом стати їм поруч мене було їм неможливо”.

З цих причин письменниця часто почувала себе осамітненою, але знаходила полегшу в письменницькій праці. „Коли потопаю в ній цілою душою, тоді всі, що заколочують мій спокій, відходять від мене далеко-далеко, і я не чуюся ані самотною, ані непотрібною, але, проти, чуюся міцною, самосвідомою, спокійною . . .”

Ціле життя залишилася Ольга Кобилянська самотньою, неодруженою, хоч у її серці цвіла любов і жила туга за особистим щастям. Але

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОЖ ОЧСУ В ЙОНКЕРСІ

24-го лютого відбулися тут Загальні Збори Відділу ОЖ ОЧСУ, які відкрила голова Відділу Марія Кульчицька молитвою, привітавши представників місцевих організацій, гостей і членів.

Зборами проводила Президія в складі: голова — Зеновія Бундзяк, секретар — Любомира Гошко. Після схвалення порядку нарад, був прочитаний Н. Микитин протокол з попередніх загальних зборів, який прийнято одноголосно.

Привіти склали: від 11-го Відділу ОЧСУ п. Лев Футала, від Федеральної Кредитової Кооперативи СУМА Ярослав Кіцюк.

Секретар Відділу Л. Гошко звітувала про пророблену минулого року працю. Про фінансовий стан звітувала скарбник Р. Глущко, зазначивши, що Відділ не має боргів і повністю розрахувався з ГУ ОЖ ОЧСУ. Про Суспільну Отіку звітувала Анна Щур, а про зовнішні зв'язки Марія Русинко.

Звіт голови Відділу М. Кульчицької охопив майже дворічну працю Відділу. До Управи було вибрано 24 члени. Відділ старався співпрацювати з усіма організаціями на терені Йонкерсу, брав участь у святкуванні 30-ліття УПА на оселі СУМА в Елленвіллі.

На Окружній Конференції ОВФ, яка відбулася в Йонкерсі, делегатками були: Гошко, Русинко, Микитин. Наши членкині взяли масову участь у маніфестації у Вашингтоні в 40-ву річницю голоду в Україні. Перед маніфестацією був зложений вінок з колосся пшениці перед пам'ятником незнаного вояка на Арлінгтонському цвинтарі. Вінок цей поклали Голова ГУ ОЖ ОЧСУ У. Целевич, Д. Степаняк, М. Кульчицька та свідок голоду М. Русинко.

11 червня м. р. ми мали честь вітати в Йонкерсі Блаженнішого Верховного Первоієрарха Української

від неї вілло чимсь таким духовно-величним, етерним, що ніхто не відважився просити її руки (наприклад, Осип Маковей). Денис Лук'янович згадував, що її кімната спрощяла враження каплички, де панувалатиша й святкова атмосфера, а сама письменниця в чорному вбранні з великою чорною хусткою на плечах скидалася радше на жрекиню при вітари.

Може саме ця осамітеність і допомогла їй іти на вершини вселюдських досягнень.

Творчість Ольги Кобилянської ще не впізнано досліджена її оцінена. Минуло 32 роки від дня смерті незабутньої письменниці, яка на обріях української духовості стоїть мов отою дуб на горі: „Височезний, сильний такий, гордий такий! Чи сонце, чи вітер, чи дощ, чи бурі — він усе незрушимий”.

Католицької Церкви Йосифа Сліпого. Брали участь у Зустрічі Українців Америки і Канади на Оселі СУМА в Елленвіллі, на посвяченні Світиці на Оселі СУМА, де дістали грамоту „Добродія” за зłożення пожертви в сумі 250 дол.

На Другому Світовому Конгресі Вільних Українців, що відбувся в Торонті, Канада, і на Світовому З'їзді ОВФ та 25-літньому Ювілії СФУЖО делегаткою була М. Кульчицька. У 25-літті проголошення ОН декларації прав людини наші подруги Кульчицька, Фріз, Русинко взяли участь у маніфестації з представниками інших поневолених націй.

До конгресменів і сенаторів вислано 9 листів. Вислано телеграму до генерального секретаря ОН в обороні Юрка Шухевича; другу телеграму вислано до президента Ніксона перед його виїздом до Москви в справі оборони арештованих інтелектуалістів.

Наше членство брало участь у всіх комітетах нашої громади для відзначення національних річниць.

За ініціативою наших членів, а зокрема М. Кульчицької влаштовано виставку при бібліотеці у Йонкерсі в жовтні і на початку листопада: кераміка (трипільська, гуцульська), вишивки та різьба.

Відділ ОЖ відкрив крамничку-виставку в грудні 1971 р. і проводить її дотепер. Керівником і ініціатором була Л. Гошко, касир Стецюк, член — Русинко. 9 травня 1973 р. ведення крамниці перебрала Управа Відділу з огляду на те, що Загальні Річні Збори не відбулися у 1972 р. Крамниця поволі розвивається, хоч не дає великого фінансового прибутку. Вона міститься у вестибюлі Українського Народного Дому і є його прикрасою.

За Контрольну комісію звітувала Н. Микитин. Уступаючій Управі наділено абсолюторію. До нової Управи ввійшли: голова — Марія Кульчицька, заст. голови Надія Микитин, друга заст. голови — Марія Русинко, секретар — Зеновія Бундзяк, скарбник — Розалія Дудар. Голова Контрольної комісії — Р. Глущко і дві членкині.

Після закриття зборів відбулося товариське прийняття.

Н. М. .

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОЖ ОЧСУ В ГАРТФОРДІ

3-го лютого ц. р. відбулися тут Загальні Збори Відділу ОЖ ОЧСУ. Збори відкрила голова Відділу Софія Радьо, вітаючи представницю ГУ подругу Дарію Степаняк, представників організацій і всіх членів Відділу.

Після оголошення порядку нарад, який був прийнятий одноголосно, вибрано Президію Зборів в такому складі: голова — Галія Кебало, заступниця голови — Ева Заставська, секретар — Надя Сміт. До почесної Президії запрошено представницю ГУ Дарію Степаняк.

Після привітів поодиноких організацій приступлено до звітів уступаючої Управи, які були віддзеркаленням

многогранної праці Відділу внутрішньої і на зовнішньому відтинку.

Контрольна комісія, схвалюючи працю Відділу, внесла внесок на удлінення абсолюторії уступаючій Управі.

Дискусія над звітами пройшла в діловій атмосфері. Було порушено ряд справ Відділу, його загальної праці і росту.

П-га Дарія Степаняк висловила признання Управі Відділу за його поважну працю, як одного з передових Відділів. В дальшому вона подала короткі інформації про заплановану ГУ правою працю та останні успішні акції серед чужинецького світу.

Нову Управу одноголосно вибрано в складі: голова — Софія Радьо, заст. голови — Ева Заставська, секретар — Галия Кебало, фін. реф. — Ірина Мельник. Культ.-осв. реф. — Надя Кравець, Леся Мокрицька. Марія Якимів, господ. реф.-ра — Анна Кривоніс, Стефанія Шагай, Софія Мита, Галина Гунчак, суспільна опіка — Ольга Мединська, Марія Салецька. Контрольна комісія: Юлія Колінська, Марія Зелез, Марія Полягра. Товарицький суд: Евгенія Василенко, Ніна Титор, Стефанія Полотнянка. Пресова референтура — Мирослава Шагай, Надя Сміт.

По виборі нової Управи голова Президії надала заключне слово нововибраній голові Відділу — Софії Радьо, яка подякувала всім членкінам за дружню співпрацю.

Загальні збори закінчено відспівуванням „Не пора!”

Надя Сміт

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОЖ ОЧСУ В НЮАРКУ

5-го травня ц. р. відбулися Річні Звичайні Загальні Збори Жінок ОЧСУ Ньюарку й околиці. Збори відкрила голова Дора Кульчицька, вітаючи представницю ГУ ОЖ Дарію Степаняк, котра й проводила зборами.

Голова Д. Кульчицька звітувала за діяльність цілої Управи. Відділ, що має 34 членок, відбув 7 сходин, на яких обговорювано програми плянованих імпрез, обіжники ГУ, брав участь у всіх головних подіях української громади Ньюарку, також у загальногромадських.

Відділ взяв зорганізовану участь у привітанні ІХ Блаженства Верховного Архиєпископа Кир Мосифа з його приїздом до нашої громади. Членкіні брали масову участь у 25-літньому ювілії священства пароха УКЦеркви о. Малюги, колядував на Фонд Верховного Архиєпископа. У різдвяному часі Управа Відділу зорганізувала сумівок ї разом з ними відвідала шпиталь ветеранів у Савд Оренджі, де співали колядки українські й англійські з відповідними поясненнями наших різдвяних традицій. Щоб здобути відповідні фонди, влаштував продаж печива, яке пожертвували членкіні Відділу. Членкіні відвідували хворих по шпиталах.

Відділ брав участь у маніфестаціях в Нью Йорку й Бавнд Бруку для відзначення Великого Голоду в Україні. Взяв участь у посвяченні Світлиці на Оселі СУМА

в Елленвіллі, де також урядив базар із продажем печива, що дало фонди, потрібні на висилку допомоги політичним в'язням в Україні, потребуючим в Аргентині й Бразилії. Також щедро жертвував на національній церковній цілі.

Управа вислава петиції до конгресменів в обороні переслідувань в Україні інтellektualіv.

Пані Д. Степаняк у своєму слові підкреслила ролю жінки у громадському житті нашої доби.

До нової Управи на рік 1974 — 75 ввійшли: голова — Дора Кульчицька (перевибрана), заст. голови — Катерина Курнявка, секретар — Анна Кріса, скарбник — Анна Процюк, імпрезова — Люба Лобур, господарські — Марія Ференс, Марія Мандзій, Анастасія Гой, організаційні — Варка Медюх, Текля Борис, суспільна опіка — Анна Генсьор, Людмила Терещук. Контрольна комісія: голова — Іванна Кононів; членкині — Зіона Мартинець, Надя Закамарок.

З. М.

ЗА ЗВІЛЬНЕННЯ СВЯТОСЛАВА КАРАВАНСЬКОГО

Письменник Владімір Максімов, що недавно опинився на Заході, вмістив у лондонському журналі „Енкаунтер” статтю, в якій між іншим заявляє в зв’язку зрухом інакшомислячих в СССР:

„Усе залежить від підтримки світової громадської думки. Якщо ця підтримка буде твердою і буде продовжуватися в обороні руху інакшомислячих, зупинити цей рух неможливо. Щобільше, я вірю, що навіть без підтримки збоку Заходу він не припиниться, а тільки сповільниться. Історичні процеси зупинити урядовими адміністративними заходами неможливо”.

Світова організація „Міжнародня Амнестія” (див. в цьому числі „Вісника” статтю Вол. Савчака на цю тему) опублікувала список арештованих в СССР літераторів і науковців, вимагаючи їх звільнення. На цьому списку знаходимо прізвища таких українців: молодий поет Ігор Калинець, поетеса Ірина Стасів, Євген Сверстюк, критик Іван Світличний, історик і журналіст Вячеслав Чорновіл, вдруге заарештований Іван Осадчий, ув’язнений в психолікарні поет Василь Стус, перекладач і письменник Святослав Караванський, що вже понад 20 років перебував за дротом.

„Міжнародня Амнестія” переслава цей список до ПЕНКльобу, до різних письменницьких та журналістичних спілок, а також до голів багатьох урядів. 4,500 представників англійського громадянства підписали і переслали до советської амбасади в Лондоні петицію про звільнення Святослава Караванського.

**ПОДОБАСТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ БЛИЗЬКИМ
АБО БОДАЙ ПОРАДТЬ ІМ,
ЩОБ ВИСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТУ!**

В. Я.

Советсько-китайська війна та розпад СССР

(Продовження)

В кожній расі можна виділити групи, які різняться одна від одної спадковими неструктурними характеристиками, тобто управлінням. Будемо називати ці етнічні групи національностями, а їхні групові характеристики спадково-національними характеристиками. Якщо національність утворює провідну верству, що намагається створити або творить державу, то таку національність будемо називати нацією. Зазначимо деякі спадково-національні характеристики, що були зафіксовані в історичних творах, літературних або інших — релігійність (віданість до релігії взагалі), продуктивність праці, індивідуалізм або колективізм, творчість, здібність до навчання або тренування, почуття національної солідарності, почуття національної вищості, національна нетерпимість, спротив до біологічного змішання з іншими національностями, здібність до організації, ініціативність, воювничість, витривалість, дисциплінованість, покірливість, працьовитість, темпераментність, потайливість або відвертість, національне поняття справедливості, месіянізм, потреба виявляти свої почуття в руках (танцях) або звуках (піснях). Різні спадково-національні характеристики зручно спостерігати там, де живуть по сусіству багато маленьких національностей в однакових умовах, наприклад, на Кавказі. Те, що національності мають різні характеристики, заперечувати дуже тяжко. Гуманісти намагаються довести, що національні характеристики не є спадкові, а надбані і що національності утворюються не спадковими чинниками, а іншими, наприклад, культурними здобутками, мовою і ін.

Отже звернемось до процесу утворення національностей. Структурні характеристики тварин для свого утворення вимагають сотні тисяч і навіть мільйони років. Тому расові відмінні людини напевно нараховують сотні тисяч років свого існування. Спадкові неструктурні характеристики тварин утворюються скоріше, але навіть для ізольованих груп тварин потрібні тисячі років. Значно скоріше утворюються неструктурні характеристики при біологіч-

ному змішанні груп з різними спадковими характеристиками. Вже перше покоління цієї суміші може мати нові спадкові характеристики. Але, щоб утворилася група стабільна та однорідна щодо спадкових характеристик, треба декілька поколінь. Селекціонери для виводу нової породи потребують від семи до десяти поколінь. Якщо для довжини продуктивного життя одного покоління людини взяти 25 років, то для десяти поколінь потрібно 250 років. Отже при біологічному змішанні етнічних груп з різними спадковими неструктурніми характеристиками утворення групи однорідної щодо спадкових характеристик потрібно не менше, як декілька століть.

Таким чином утворення національності при біологічному змішуванні декількох етнічних груп потребує принаймні декілька століть, якщо це змішання відбувається ізольовано. Також зрозуміло, що за цей час утвориться і спільна мова нової національності. Утворення англійської нації та її мови (приблизно за три сторіччя від часу останньої інвазії норманів до Британії) є яскравим прикладом утворення нової нації та її мови. Якщо ж процес біологічного змішування не відбувається ізольовано і в ньому починають брати участь нові етнічні групи, то утворення нової національності з цих груп потребує більше часу або навіть ніколи не відбудеться.

Мова національності при біологічному змішанні різних етнічних груп може бути така, що раніше не існувала, наприклад, англійська мова, але може бути й мова однієї із етнічних груп. Наприклад, російська нація утворилася спочатку як біологічна суміш східніх слов'ян з фінами, а потім ця суміш змішалася з татаро-монголами. І все ж таки ця суміш вдержала слов'янську мову з невеличким додатком татаро-монгольських слів. Але за багатьма неструктурними та навіть структурними характеристиками російська нація стоїть більше до азійських народів як до європейських. Тому, що мова не є спадковою характеристикою нації, нація може навіть втратити свою

первісну мову і не загубитись. Яскравим прикладом є жидівська нація. Вже під час зруйнування Єрусалиму римлянами (майже 2000 років тому) її первісна розмовна мова була мертвю, але жидівська нація не зникла, бо вона не втратила свої спадково-національні характеристики. На наших очах ірландська нація втрачає свою мову, але залишається нацією. Американські негри розмовляють англійською мовою, але їхні спадкові характеристики в значній мірі відмінні від спадкових характеристик білошкірих американців. Єгиптяни розмовляють арабською мовою, але мають дуже малий відсоток арабської крові.

Отже класичне визначення національності як етнічної групи, що заселює певну територію і говорить окремою мовою, не має наукових підстав. Жиди 2000 років не мали своєї території і говорили мовами народів, серед яких жили. Але тому, що не зміщувались з іншими національностями біологічно, вони зберегли свої спадково-національні характеристики і залишились не тільки національністю, але й перетворились в націю, бо відновили власну державу та навіть відродили свою первісну мову. Якщо національність заселює певну територію і намагається захистити її від сусідніх національностей, то це є процес перетворення національності в націю і початок утворення національної держави. Це намагання є спадково-національна характеристика.

Нові дослідження зоологів довели, що не тільки деяким породам птахів та тварин притамана спадкова характеристика боротись за володіння територією, де вони себе репродукують або з якої живляться. Отже твердження К. Маркса, що приватна власність людини на землю є тільки наслідок соціальних умов, повністю заперечується цими дослідами. Приватна власність на землю у людини з'явилась внаслідок спадкової характеристики, притаманої спадково також багатьом породам тварин. З утворенням національності ця характеристика стає національною і є головним стимулом для енциклення національних воєн. Дуже часто за шматки искорисної території тривали спорадичні війни десятками років між сусідніми націями і це саме тому, що вони стимулювалися спадково-національними характеристиками цих

націй. Якщо ж територія є частиною життєвого простору нації, то боротьба за неї може припинитись тільки тимчасово, бо корені цієї боротьби завжди живі, вони містяться в молекулярних структурах клітин нервової системи членів цієї нації.

Держава може бути і не національною, наприклад, ЗСА. Також до ненаціональних держав можна віднести держави переходового типу. Це трапляється, коли і невеличка, але воївнічча національність завойовує територію, заселену або невоївничою національністю, або народом, що ще не встиг перетворитись в національність. Деякий час завойовники утворюють в цій державі домінуючу верству, що має спадкові характеристики і навіть мову відмінні від переможеної національності або народу. Але через декілька століть завдяки біологічному зміщанню утворюється нова нація і держава стає національною. Утворення болгарської нації є прикладом такого процесу. Болгарська нація утворилася внаслідок змішання кочових гунів-болгар зі слов'янськими племенами. Спочатку гуни-болгари становили нечисленну домінуючу верству, але з часом змішалися зі слов'янами і втратили свою мову. Так з'явилася болгарська нація та болгарська мова. Багато держав Латинської Америки утворились або ще перебувають в процесі утворення в такий спосіб. До національних держав треба віднести держави, що поширили свої кордони на території сусідніх націй або народів, якщо провідна верства цих багатонаціональних держав належить до національностей, які утворили ці держави. Прикладом є Советський Союз, що був утворений російською нацією.

(Далі буде)

ТРОХИ ГУМОРУ

Є три види неуцтва: не знати нічого, знати погано те, що знають, і знати не те, що належало б знати.

*

Розмова двох хлопчиків біля телевізора:

— Уяви собі, наші предки не знали ні радіо, ні телевізії. Як вони могли жити?

— От вони й померли.

*

Він уже давно плянував зібратися з думками, але зібрання так і не відбулося.

В. Давиденко

„Патріоти - зрадники”

(Продовження)

У маленьку Голляндію ввійшли німецькі війська 10 травня 1940 року. Перед тим ця країна на протязі останніх 125 років війни не знала. Проте, це був голляндець Антоні Фоккер, який сконструював для німців літак, що на початку світової війни забезпечив Гітлерові панування в повітрі. Голляндська королівська родина, подібно як і англійська, мала з німецькою династією тісні родинні зв'язки. Перед війною в Голляндії мешкало 52,000 німців, що мали свої численні організації і навіть філію націонал-соціалістичної партії.

Націонал-Соціалістичну Голляндську Робітничу Партию (НСНАП) зорганізував у 1931 р. Ернст Генрі ван Раппард, цілком перейнявши програму і устрій німецької нацистської партії. Вона навіть мала своїх „штурмовиків” і організацію „Голляндська Молодь” на зразок „Гітлерюгенду”. Її ціллю була повна інкорпорація Голляндії у „Третій Райх”, і своїм „вождем” її члени називали Гітлера. Однак, перспективи поглинення Німеччиною Голляндії були серед її населення непопулярні і в загальних виборах 1937 р. ця партія здобула лише 998 голосів. Після цієї невдачі партія розкололась.

За тринадцять місяців перед приходом Гітлера 14 грудня 1931 р. до влади постала в Голляндії нова партія — Націонал-Соціалістичний Рух (НСБ) на чолі з А. А. Муссертом, що відіграв таку саму роль, як Квіслінг в Норвегії.

НСБ мала свою бойову організацію, яка в 1933 р. в Амстердамі звела вулічні бої з поліцією, внаслідок чого її членам заборонено носити уніформу, але чисельність членства зросла в шість разів — до 6,000 осіб. Приплив нових членів пояснювали дилемою, перед якою стали голляндці: комунізм з одного боку і наці-фашизм з другого. „Муссерт або Москва!” — стало гаслом НСБ, число членів якої досягло за рік 20,000. Однак, на виборах 1937 р. НСБ здобула лише 4% голосів виборців і з сотні місць у парламенті мала тільки 4. На той час висунувся в партії близький економіст Рост ван Тоннінген, суперник Муссера на ролю провідника, який з приходом німців

нав'язав приязні відносини з „райхскомісаром” Артуром Інквартом.

Німці не плянували використовувати в Голляндії „п'ятої колони”, лише змобілізували 30 осіб з німецької секції НСБ для роботи в Абвері. Крім кількох груп парашутистів, вони, щоб викликати в населення паніку, скинули з літаків сотні опудал парашутистів, які до певної міри спаралізували спротив, зродивши шпионаґ: секретні німецькі агенти і шпигуни, здавалося, виповнили країну. Це спричинило чимало прикрих інцидентів, коли як німецьких шпигунів затримували і убивали на віть поліцістів і священиків. Відбувалися збройні сутички поміж голляндськими військами, що з них одні вважали інших німців.

Окупацію Голляндії завершено протягом чотирьох днів. Королева Вільгельміна з більшістю міністрів вилетіла до Англії, звідки проголосила, що війна триває. В Лондоні створено новий голляндський екзильний уряд. З Берліну проголошено новий статус Голляндії — Райхскомісаріят. На райхскомісара, як згадано вище, призначено Артура Інквarta, заступника Ганса Франка, генерал-губернатора окупованої Польщі. Його в Берліні вважали за „поміркованого”. Але голляндці на своїй шкірі переконалися, що значить в розумінні гітлерівського оточення „поміркований”. Це був завзятий антисеміт. Заступником Інквarta був Раутер, що підлягав безпосередньо Гіммлерові.

Муссерт не займав жадної офіційної позиції, хоч ніби посідав „вакантний пост” короля. Інкварт не трактував його поважно, називаючи поза очі „професором музики”. 23-го вересня 1940 р. мав він першу авдієнцію у Гітлера. З властивою йому наївністю і довірливістю він запропонував „фюрерові” створення з Голляндії, Данії і Норвегії „Північної Федерації” з Гітлером як її провідником і з політичною незалежністю для кожної країни членами федерації. Гітлер ніби „погодився” на плян Муссера, з передумовою, що цей державний новотвір має прийняти націонал-соціалістичну

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА ЩАДІТЬ УЖЕ СЬОГОДНІ!

УКРАЇНСЬКА
ЩАДНИЧО - ПОЗИЧКОВА СПІЛКА „ПЕВНІСТЬ”
у Чікаго

платить чвертьрічно високі відсотки від ощадностей,
а саме: $5\frac{1}{4}\%$ від звичайних щадничих конт.,
 $6\frac{1}{4}\%$ до 7% від щадничих сертифікатів
у річному відношенні.

Кожне щадниче конто забезпечене Федеральною Урядовою Агенцією F. S. L. I. C. до суми 20,000.00 доларів.

Спілка удає позики на купно домів (моргеджі), приймає рахунки за газ, електрику, телефон і воду, видає чеки, грошові перекази (моні ордери) та подорожні чеки.

Користайте з вогнетривалих скриньок за низькою оплатою для перевезування документів чи інших вартісних речей!

Спілка оплачує кошти поштової пересилки, тому
ЩАДІТЬ ЧАС! КОРИСТАЙТЕ З ПОШТОВИХ ПОСЛУГ!
ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО НАС З ДОВІР'ЯМ У ВСІХ ФІНАНСОВИХ СПРАВАХ!

Години праці:

Понеділок 9-3 по полудні
Вівторок 9-3 і 6-8 вечером
Середа — закрито

Четвер 9-3 по полудні
П'ятниця 11-8 вечером
Субота 9-1 по полудні

SECURITY SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
932-36 N. Western Ave. Chicago, Ill. 60622

Tel.: (312) 772-4500

Стейтова Кредитова Кооператива
„БУДУЧНІСТЬ”
у Детройті

СЛУЖИТЬ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ ДЕШЕВИМ І ВИГІДНИМ КРЕДИТОМ. НИЗЬКОВІДСОТКОВІ ПОЗИКИ НА АВТА, ДОМИ, НАПРАВУ ДОМІВ, МЕБЛІ, ВАКАЦІІ, ШПІТАЛЬНІ РАХУНКИ І Т. П. ПОЗИКИ (КРИМ МОРГЕДЖОВИХ) ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО 10,000 ДОЛ. БЕЗПЛАТНО ДЛЯ ПОЗИЧКОВЦЯ. ВІД ВКЛАДІВ ПЛАТИТЬ $5\frac{1}{4}\%$ ДИВІДЕНДИ.

Вкладчики мають безкоштовне життєве забезпечення до висоти 2,000 дол.

Ощадності забезпечені до всякої висоти.

FUTURE CREDIT UNION OF DETROIT

4641 Martin Ave.
Detroit, Mi. 48210
Tel. 843-5411

3011 Caniff
Hamtramck, Mi. 48212

ФЕДЕРАЛЬНА
КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ. УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРГЕДЖІ,

ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки, вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІЯЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ. Майно кожного вкладчика чи позичковця забезпечене.

Приймає ощадності і платить $5\frac{1}{2}\%$ дивіденди. Безплатне забезпечення ощадностей.

Безплатне життєве забезпечення до 2,000 дол.

Адреса:
SUMA (YONKERS) FEDERAL CREDIT UNION

301 Palisade Ave.
Yonkers, N. Y. 10703
Tel.: 914-965-8560

ідеологію. Для цього Муссерт мав би індоукріплювати все населення Голляндії.

У липні 1940 р. в Голляндії створено нову політичну партію „Нідерланську Унію” (НЮ), що в скорому часі охопила численне членство і в свою програму включала: визнання змінених умовин, національну співпрацю на якнайширшій базі, економічну реконструкцію, виховання голляндської молоді в духу справжнього патріотизму, збереження традиційної свободи фізичної і духовної. Члени цієї партії мусіли бути „цілком лояльними до окупантійної влади”. У лютому 1941 р. НЮ нараховувала вже 800,000 членів.

Коли Гітлер розпочав війну з СССР, „Нідерланська Юнія” відмовилася підтримувати „хрестовий похід проти большевизму” на тій підставі, що Советський Союз був союзником Британії. І це стало з одного боку за причину ліквідації Юнії, а з другого розв'язало руки Муссертові.

Вліті 1940 р. Гіммлер зорганізував з тисячі голляндських і флямандських добровільців Вестланську бригаду, як складову частину німецьких СС’їв. Муссерт добивався створення незалежних з’єднань СС’їв з голляндських воїнів, т. зв. „Муссертову гвардію”. В травні того ж року разом з іншими лідерами комендант цих з’єднань був арештований.

У квітні 1941 р. створено в Амстердамі Голляндське Культурне Товариство, яке мало своїм завданням скріплювати „культурну” колаборацію поміж двома народами. Воно контролювало всі радіовисильні, а також усіх письменників, композиторів, музик і акторів.

Ліквідацію жидівського населення переводилось найбільш драстичними засобами. Сприяло цьому, зокрема, те, що жиди концентрувались у певних дільницях Амстердаму, а крім того в країні не було великих лісів і гір, де вони могли б переховуватись. Муссерт, як сказано вище, не був антисемітом, але під пре-

---

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

сію німців і членів своєї організації не становив спротиву їх діям. У січні 1941 р. в Голляндії зареєстровано 140,000 жидів, і від того часу з помічю „груп акцій” почалася їх ізоляція в „гетто”, а далі її депортaciя до таборів смерті. „Остаточну розв’язку” прискорив спротив жидівської молоді, яка пробувала була не допустити до „гетто” німецької поліції. З концетаборів після війни вернулось їх лише 6,000.

Варто ще згадати про створений Муссертом на початку війни з СССР „Нідерланський Легіон”, на чолі якого став колишній голова штабу голляндської армії 69-літній генерал-лейтенант Г. Сейфардт, член НСВ. Легіон брав участь у боях під Ленінградом і розгромлений був під кінець війни під Ляйпцигом.

Вважаючи голляндців, данців і норвежців близько кревно спорідненими, гітлерівські „пляновики” укладали плян після переможного завершення війни поселити на Україні і в балтійських країнах три мільйони представників цих північних народів. На окуповані землі вже почалося було переселення добровільних „осадників”, а у Варшаві була створена спеціальна школа, де молодь 14-15 років вивчала сільськогосподарські дисципліни для майбутньої праці на звільнених від українців і балтійців теренах.

Тим часом у країні почалася остання дія трагедії: посиленій резистанс і антирезистанс: убивства прихильників „нового порядку” і криваві відплатні акції.

Муссерта суджено в Амстердамі по закінченні війни в листопаді 1945 р. за зраду батьківщини і засуджено на кару смерті. В уласканенні королева йому відмовила, дармащо кару смерті в Голляндії скасовано ще 1873 року. Страчено також 18 німців, серед них Раутера і Інквартса. Арештовано було в Голляндії 120-150 тисяч осіб, але тільки 96,000 ув’язнено. 60,000 осіб позбавлено голляндського громадянства за „службу у ворожих збройних силах”. Проте, кари не були такі гострі, як на папері: багатьох незабаром звільнено за амністією. Голляндці трактували своїх колаборантів далеко гуманіше, як в інших країнах. Одною з причин цього було те, що уряд не хотів робити собі довічних ворогів з-поміж тієї частини населення, яка співпрацювала з німцями.

(Далі буде)